Verschillen tussen gemeenten in beleid t.a.v. mensen met een beperking - Een verkenning

Maart 2026

Deze verkenning is tot stand gekomen

in opdracht van: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

opdrachtnemer: Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

uitvoering: Common Eye (procesbegeleiding)

met medewerking van:
- Gemeente Amersfoort
- Gemeente Haarlemmermeer
- Gemeente Oude IJsselstreek
- Gemeente Rotterdam
- Gemeente Tubbergen
- Gemeente Valkenswaard
- Gemeente Waalre
- Gemeente Zoetermeer
- Ieder(in)
- MIND
- lokale platforms van mensen met een beperking
- individuele ervaringsdeskundigen

Inhoud

1. Samenvatting en leeswijzer 4
2. Aanleiding en doel verkenning 6
3. Aanpak van de verkenning 8
4. Resultaten 10

4.1 Gehandicaptenparkeerkaart 10
4.2 Individuele hulpmiddelen, inclusief hulpmiddelen voor vrije tijd 13
4.3 Huishoudelijke ondersteuning 15
4.4 Jobcoaching 17
4.5 Tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken 20
4.6 Inclusieve onderwijshuisvesting 23
4.7 Woningbeschikbaarheid en -toewijzing 23
4.8 Voorbeelden van afstemming tussen gemeenten 24
4.9 Inzichten over de wijze waarop beleid tot stand komt 25

5. Analyse en duiding 28

5.1 Maatwerk als basisprincipe in het decentraal stelsel 28
5.2 Lokale afwegingen in beleid en uitvoering 28
5.3 De waarde van handreikingen en afstemming tussen gemeenten 30
5.4 Verschillen die als onwenselijk worden ervaren 30

6. Conclusies en vervolgstappen 32

6.1 Het kader van deze verkenning 32
6.2 Uitkomsten: soorten verschillen 32
6.3 Routekaart 33

7 Slot 36

Bijlage I Vraagstelling en bronnen van informatievergaring 37
Bijlage II Literatuurstudie 39
Bijlage III Verslag gesprek ervaringsdeskundigen en cliëntenvertegenwoordigers t.b.v. selectie illustratieve voorbeelden 44
Bijlage IV Bestudeerde bronnen 46

1. Samenvatting en leeswijzer

Deze rapportage is het eindproduct van een verkenning naar verschillen tussen gemeenten in beleid ten aanzien van mensen met een beperking. De verkenning had als doel om deze verschillen beter inzichtelijk te maken.

De verkenning is gedaan in opdracht van het ministerie van VWS, onder regie van de VNG, en uitgevoerd door Common Eye. De resultaten zijn besproken en geduid met een begeleidingsgroep van deskundigen van de VNG en cliëntenorganisaties Ieder(in) en MIND, en vertaald naar een routekaart met mogelijke vervolgstappen.

Het kader voor de verkenning vormt het decentrale stelsel. In dat stelsel past variatie in beleid en uitvoering, vanwege het uitgangspunt van lokaal maatwerk. Aanleiding voor de verkenning vormden signalen van mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties dat binnen dat kader sommige verschillen tussen gemeenten als onwenselijk worden ervaren.

De verkenning is uitgewerkt aan de hand van zeven illustratieve voorbeelden, verspreid over diverse levensdomeinen: de gehandicaptenparkeerkaart, individuele hulpmiddelen, huishoudelijke ondersteuning, jobcoaching, tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken, inclusieve onderwijshuisvesting en woningbeschikbaarheid en -toewijzing. Aan de verkenning hebben 8 gemeenten deelgenomen. De resultaten zijn gebaseerd op een schriftelijke uitvraag, groepsgesprekken met gemeentelijke professionals en gesprekken met ervaringsdeskundigen en cliëntenvertegenwoordigers. De bevindingen over het beleid van de 8 deelnemende gemeenten worden geanonimiseerd gepresenteerd en zijn nadrukkelijk niet te generaliseren naar alle Nederlandse gemeenten.

Uit de verkenning blijkt dat er verschillen zijn tussen gemeenten in informatievoorziening, procedures, kennis en vaardigheden van professionals, continuïteit bij verhuizing en in kosten. Deze verschillen hangen onder meer samen met lokale contexten en factoren, zoals beschikbare middelen, uitvoeringscapaciteit, regionale samenwerking en beleidsprioriteiten. Het rapport concludeert dat maatwerk en lokale beleidsvrijheid essentieel zijn en vaak goed werken, maar dat het soms ook kwetsbaar kan zijn voor mensen met een beperking. Bepaalde verschillen kunnen voor mensen met een beperking leiden tot extra belasting, onzekerheid of belemmeringen in participatie, bijvoorbeeld bij complexe procedures of bij verhuizing tussen gemeenten.

De verkenning benadrukt daarom het belang van kennisdeling, handreikingen en (regionale) afstemming tussen gemeenten. Zo kan er iets aan de kwetsbare kanten worden gedaan, waarbij de sterke kanten van het decentrale stelsel, met lokale beleidsruimte, overeind blijven. De rapportage sluit af met conclusies en aanknopingspunten voor vervolgstappen om het gesprek hierover verder te voeren.

Leeswijzer

- Hoofdstukken 2 en 3 beschrijven de aanleiding, het doel en de aanpak van de verkenning, inclusief de geselecteerde voorbeelden en gebruikte methoden.

- Hoofdstuk 4 bevat de resultaten per illustratief voorbeeld, met aandacht voor verschillen en overeenkomsten tussen gemeenten, lokale overwegingen in de beleid en uitvoering en impact voor mensen met een beperking. Ook komen voorbeelden van afstemming tussen gemeenten aan bod en inzichten over hoe beleid tot stand komt.
- Hoofdstuk 5 analyseert de resultaten en beschrijft overkoepelende inzichten.
- Hoofdstuk 6 bevat conclusies en schetst aanknopingspunten voor mogelijke vervolgstappen.
- De bijlagen geven verdieping op de centrale vraagstelling, de literatuurstudie, betrokkenheid van ervaringsdeskundigen en een overzicht van de geraadpleegde bronnen.

2. Aanleiding en doel verkenning

Sinds 2016 heeft Nederland zich gecommitteerd aan het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap (kortweg: VN-verdrag Handicap). Sindsdien zijn er landelijk en lokaal stappen gezet in het verbeteren van toegankelijkheid, participatie en inclusie van mensen met een beperking. Dit blijkt onder meer uit de Lokale Inclusie Agenda's (LIA's), die inmiddels door de meeste gemeenten zijn ontwikkeld. Gemeenten worden in de ontwikkeling van lokaal inclusiebeleid ondersteund door de VNG[1].

Gemeenten zijn aan zet om lokaal beleid te maken en uit te voeren op verschillende terreinen. Het VN-verdrag Handicap raakt aan alle levensdomeinen van mensen met een beperking, en op die manier aan diverse terreinen van gemeentelijk beleid. Binnen het decentrale stelsel dat we in Nederland hebben, zijn gemeenten in de positie om, binnen het wettelijke kader, beleid op maat te maken. Gemeenten kunnen met maatwerk aansluiten bij de specifieke behoeften van inwoners, flexibel inspelen op veranderingen in de lokale context en innovatieve werkwijzen en oplossingen genereren. Het decentrale stelsel biedt bovendien kansen voor directe betrokkenheid van inwoners bij het lokaal bestuur en voor hun directe participatie, waarmee ze invloed kunnen uitoefenen.

Het decentraal stelsel leidt per definitie tot verschillen tussen gemeenten, vanwege dit maatwerk. De vraag is daarmee niet *of* er verschillen zijn, maar vooral *wat voor* verschillen er zijn. En vervolgens kan de vraag zijn wat we van die verschillen vinden.

Uit ervaringen van mensen met een beperking en organisaties die hen vertegenwoordigen blijkt dat zij sommige verschillen in gemeentelijk beleid als onwenselijk beschouwen. Ook het VN-comité, dat Nederland in 2024 toetste op de uitvoering van het VN-verdrag Handicap, stelde vast dat dergelijke verschillen zich voordoen en beveelt rijk en gemeenten aan hier stappen op te ondernemen. Naar aanleiding van de rapportage van het VN-comité werd in oktober 2024 een motie van Ceder e.a. aangenomen in de Tweede Kamer. Deze motie vraagt ook aandacht voor verschillen tussen gemeenten.

De Werkagenda VN-verdrag Handicap 2025-2030, die het kabinet in juli 2025 presenteerde, bevat daarom de afspraak om een verkenning uit te voeren voor meer inzicht in dergelijke verschillen, de overwegingen die daar bij gemeenten aan ten grondslag liggen en de impact ervan op mensen met een beperking. De verkenning voorziet in de wens om met meer inzicht en beter geïnformeerd het gesprek te kunnen voeren over verschillen in gemeentelijk beleid en mogelijke vervolgstappen voor de betrokken partijen.

[1] Met name vanuit het VNG-project *Iedereen doet mee!*.

Deze verkenning is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van VWS, onder regie van de VNG. Adviesbureau Common Eye voerde de verkenning uit. De verkenning is uitgevoerd in de periode oktober 2025 – februari 2026.

3. Aanpak van de verkenning

De verkenning heeft als doel meer inzicht te krijgen in verschillen tussen gemeenten in beleid ten aanzien van mensen met een beperking. In deze verkenning is dit voor een aantal illustratieve voorbeelden in kaart gebracht, bij 8 gemeenten. In samenspraak met ervaringsdeskundigen en cliëntenorganisaties en met behulp van literatuuronderzoek[2] is een selectie van dergelijke voorbeelden gemaakt[3].

Er is gekozen voor onderwerpen die:

- een breed beeld geven over de levensdomeinen[4]
- algemeen herkenbaar zijn en
- impactvol zijn voor de participatiekansen van mensen met een beperking.

De volgende onderwerpen zijn geselecteerd:

1. De gehandicaptenparkeerkaart (levensdomein Vervoer & mobiliteit)
2. Individuele hulpmiddelen, inclusief hulpmiddelen voor sport (levensdomeinen Cultuur, media, vrije tijd, sport en bewegen, en Gezondheid & ondersteuning)
3. Huishoudelijke ondersteuning (levensdomein Gezondheid & ondersteuning)
4. Jobcoaching (levensdomein Werk & inkomen)
5. Tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken (levensdomein Werk & inkomen)
6. Inclusieve onderwijshuisvesting (levensdomein Onderwijs & ontwikkeling)
7. Woningbeschikbaarheid en -toewijzing (levensdomein Thuis & wonen)

Van deze voorbeelden is beleid en uitvoering van de 8 deelnemende gemeenten in kaart gebracht, welke overwegingen uit de lokale context daaraan ten grondslag liggen en wat de mogelijke impact is op mensen met een beperking. Ook is verkend in hoeverre de gemeenten in deze verkenning zich bewust zijn van verschillen met andere gemeenten, en op welke manier deze gemeenten de inbreng van en positie van mensen met een beperking waarborgen[5]. Tot slot is gevraagd naar goede voorbeelden over afstemming tussen gemeenten. De resultaten zijn besproken met een begeleidingsgroep van deskundigen van de VNG en cliëntenorganisaties Ieder(in) en MIND, en vertaald naar een routekaart met mogelijke vervolgstappen.

De informatie in deze verkenning is ten eerste verkregen op basis van een schriftelijke vragenlijst onder de deelnemende gemeenten. Vervolgens zijn er groepsgesprekken gevoerd met gemeentelijke professionals (beleidsadviseurs en consulenten op de beleidsterreinen Wmo, Meedoen en Werk & Inkomen) en met lokale ervaringsdeskundigen en cliëntvertegenwoordigers. Het is goed hierbij te onderstrepen dat voor de gemeenten is gesproken met ambtelijke vertegenwoordigers. Er is dus niet

[2] Literatuurstudie is opgenomen als bijlage.
[3] Gespreksverslag is opgenomen als bijlage.
[4] Betreft de zes levensdomeinen zoals gedefinieerd in de Werkagenda VN-verdrag Handicap 2025-2030.
[5] Hiervoor is in de vraagstelling gebruik gemaakt van check-vragen zoals geformuleerd in de Handreiking provincies, gemeenten en het VN-verdrag, opgesteld door het College voor Rechten van de Mens.

gesproken met bestuurders en/of gemeenteraadsleden, over achterliggende politieke keuzes.

De deelnemende gemeenten zijn grotendeels geworven via het VNG bestuurdersnetwerk VN-verdrag Handicap. Bij de selectie is gekeken naar diversiteit onder de gemeenten in inwoneraantal en in stedelijk of juist meer landelijk karakter. De 8 deelnemende gemeenten zijn:

- Gemeente Amersfoort
- Gemeente Haarlemmermeer
- Gemeente Oude IJsselstreek
- Gemeente Rotterdam
- Gemeente Tubbergen
- Gemeente Valkenswaard
- Gemeente Waalre
- Gemeente Zoetermeer

Een coördinerende werkgroep van betrokkenen vanuit de VNG, het ministerie van VWS en Common Eye bewaakte de voortgang en afbakening van de verkenning.

NB: gezien het doel en de aanpak van de verkenning kunnen geen algemene conclusies worden getrokken over:
* de betreffende beleidsonderwerpen
* de deelnemende gemeenten
* alle Nederlandse gemeenten
Door te werken met illustratieve voorbeelden is er een transparante en werkbare aanpak gevonden binnen de scope van deze verkenning. Deze selectie geeft echter geen totaalbeeld. Ook een selectie van 8 gemeenten levert slechts een beperkt beeld op van het geheel aan gemeentelijk beleid.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de opbrengsten van de schriftelijke vragenlijst en groepsgesprekken. Per onderwerp volgt een beschrijving van het onderwerp zelf, de in het oog springende verschillen en overeenkomsten in beleid, en wat de 8 deelnemende gemeenten aangeven als belangrijkste overwegingen in de lokale beleids- en uitvoeringskeuzes. Per onderwerp wordt ook de mogelijke impact voor mensen met een beperking weergegeven. Het hoofdstuk bevat verder inzichten over de wijze waarop gemeentelijk beleid tot stand komt en sluit af met voorbeelden van vormen van afstemming tussen gemeenten.

De uitkomsten worden geanonimiseerd gepresenteerd. Dat wil zeggen: zonder naam en toenaam per gemeente. Het doel is immers niet om deze 8 gemeenten langs de meetlat te leggen. Hun ervaringen dienen als illustratie van de aard en achtergronden van verschillen tussen gemeenten Geanonimiseerde weergave van de uitkomsten dient dit doel het beste.

Alle 8 gemeenten hebben gereageerd op de schriftelijke uitvraag, op enkele onderdelen is niet alle informatie bekend. 1 Gemeente heeft door omstandigheden niet kunnen deelnemen de groepsgesprekken – de overige 7 gemeenten hebben dus alle aan een of meer groepsgesprekken deelgenomen.

Vanwege de doorlooptijd en aanpak van de verkenning was het niet mogelijk om de onderwerpen *inclusieve onderwijshuisvesting* en *woningbeschikbaarheid en -toewijzing* met voldoende diepgang mee te nemen in de groepsgesprekken. Er zijn wel resultaten uit de schriftelijke vragenlijst, die in dit hoofdstuk gepresenteerd worden. De routekaart bevat daarom de aanbeveling om op deze onderwerpen een verdere verkenning uit te voeren.

4.1 Gehandicaptenparkeerkaart

Over de gehandicaptenparkeerkaart

Een gehandicaptenparkeerkaart is een speciale parkeerkaart, die bedoeld is voor mensen die vanwege hun beperking moeilijk kunnen lopen. Met deze kaart kunnen zij parkeren op speciaal daarvoor aangewezen parkeerplaatsen, die bijvoorbeeld dichter bij ingangen van gebouwen en voorzieningen liggen. De kaart is persoonlijk en kan alleen gebruikt worden door de persoon aan wie deze is toegekend. Mensen kunnen een bestuurderskaart (voor wanneer zij zelfstandig autorijden) of passagierskaart (voor wanneer zij als passagier meerijden) aanvragen.

Gemeenten maken keuzes als het gaat om de kosten, voorwaarden en de procedure bij het aanvragen en verlengen van een gehandicaptenparkeerkaart. Ook in het parkeerbeleid en gebruik van de kaart worden per gemeente keuzes gemaakt, zoals tarieven voor het parkeren, de duur van parkeren (wel of niet in tijd gelimiteerd) en de noodzaak om (langer of korter) vooraf een parkeerplaats te reserveren.

De bestudeerde literatuur laat zien dat gemeenten verschillen hanteren in de kosten van een gehandicaptenparkeerkaart. De tarieven lopen uiteen van 0 tot zo'n 300 euro. Deze tarieven (leges) worden vastgesteld door de gemeenteraad. In 16 gemeenten was in februari 2026 de gehandicaptenparkeerkaart gratis. Gemiddeld kost een gehandicaptenparkeerkaart in 2026 137,02 euro, in 2024 was dit 122,40 euro. Dit onderzoek is uitgevoerd onder alle gemeenten (Binnenlands Bestuur, 2026).

Impact voor mensen met een beperking

Voor mensen met een beperking is reizen naar andere gemeenten een uitdagende onderneming vanwege de vele aspecten waarop het parkeerbeleid en de informatievoorziening per gemeente kan verschillen. Dit betekent dat veel energie gaat zitten in het reizen naar andere gemeenten en het treffen van voorbereidingen. Dit kan leiden tot het vermijden van dit soort reizen. Informatie over parkeren is bovendien vaak lastig vindbaar. Daarnaast hebben mensen uit verschillende gemeenten te maken met uiteenlopende kosten voor de aanvraag en het gebruik van de gehandicaptenparkeerkaart, bijvoorbeeld of er wel of geen regulier parkeertarief geldt bij gebruik van de kaart. Dit soort verschillen zijn kwetsbaar voor mensen met een beperking, omdat zij vaak geen alternatieve reismogelijkheid hebben, anders dan voor veel mensen zonder beperking.

In het oog springende verschillen en overeenkomsten

Ten aanzien van *de kosten, voorwaarden en de procedure* zijn dit in het oog springende verschillen tussen de 8 gemeenten in deze verkenning. Deze gemeenten hanteren verschillende kosten voor de kaart zelf en het bijhorend medisch advies. Daarnaast hanteren zij verschillende werkwijzen in een teruggave van de gedeeltelijke kosten, als de aanvraag voor een gehandicaptenparkeerkaart wordt afgewezen. In onderstaande tabellen is dit weergegeven.

Kosten parkeerkaart, inclusief medisch advies

€50 - €100	3 gemeenten
€100 - €150	1 gemeente
€150 - €200	3 gemeenten
€200 - €250	-
€250 - €300	1 gemeente

Gedeeltelijke teruggave kosten bij afwijzing aanvraag

Wel teruggave bij afwijzing	2 gemeenten
Geen teruggave bij afwijzing	6 gemeenten

Alle 8 deelnemende gemeenten geven aan dat mensen met een lager inkomen een tegemoetkoming in de kosten kunnen aanvragen via de bijzondere bijstand.

Ten aanzien van het gebruik van de gehandicaptenparkeerkaart springt in het oog dat deze gemeenten verschillende voorwaarden hanteren in het betaald parkeren en de vervanging van de parkeerkosten. Dit wil zeggen dat in zones met betaald parkeren mensen met een gehandicaptenparkeerkaart de reguliere parkeerkosten niet hoeven te betalen. Van de 8 gemeenten geven er 2 aan dat er tot een bepaalde parkeerduur geen parkeerkosten hoeven te worden betaald.

Niet betaald parkeren	3 gemeenten
Wel betaald parkeren	1 gemeente
Gedeeltelijk	2 gemeenten

Daarnaast verschillen deze gemeenten in het beleid over het parkeren in blauwe zones, waar een maximale parkeerduur geldt. De meeste van de 8 gemeenten geven aan dat met een gehandicaptenparkeerkaart mensen onbeperkt kunnen parkeren in een blauwe zone. Bij 2 van de 8 gemeenten is de tijdsduur ook met een gehandicaptenparkeerkaart gemaximeerd.

Onbeperkt parkeren in blauwe zone	4 gemeenten
Niet onbeperkt parkeren in blauwe zone	2 gemeenten

Contexten en overwegingen bij lokale beleidskeuzes

De gemeenten in deze verkenning geven aan dat de volgende *contexten en overwegingen meespelen* in de lokale beleids- en uitvoeringskeuzes:

- 4 gemeenten geven aan dat zij regionaal afstemmen over de voorwaarden en procedure.

- 2 gemeenten geven aan dat zij de uitrol van de app ParkerenPlus volgen en op basis hiervan hun beleids- en uitvoeringskeuzes maken.
- 3 gemeenten geven aan dat zij in hun beleids- en uitvoeringskeuzes de (beperking van) parkeerdruk en het aantal parkeerplaatsen meewegen, en ook de mate waarin er gehandhaafd kan worden op het gebruik van de kaart. In de praktijk kan dit betekenen dat bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van gehandicaptenparkeerplaatsen vlakbij woningen wordt beperkt, en mensen via een app het parkeren moeten aanmelden.

4.2 Individuele hulpmiddelen, inclusief hulpmiddelen voor vrije tijd

Over individuele hulpmiddelen

Vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 kunnen mensen die ondersteuning nodig hebben om zelfstandig te (blijven) wonen en deel te nemen aan de samenleving, individuele hulpmiddelen krijgen.

Gemeenten maken keuzes als het gaat om de toekenning en voorwaarden bij individuele vervoers- en mobiliteitshulpmiddelen, zoals een (elektrische) rolstoel en loopvoorzieningen voor mensen met een beperking. Zo worden keuzes gemaakt als het gaat om de procedure voor aanvragen en toekenning, in mogelijkheden in het aanbod van merken en leveranciers en in andere voorwaarden. Gemeenten maken ook keuzes over of en in hoeverre aanvullende individuele hulpmiddelen toegekend kunnen worden, denk aan aanvullende hulpmiddelen voor het beoefenen van sport (bijv. sportrolstoel).

De bestudeerde literatuur laat zien dat gemeenten verschillen in de afwegingen die zij hanteren bij het toekennen van hulpmiddelen. Dat is bijvoorbeeld het geval in het vaststellen van eigen bijdrages (met inachtneming van het gemaximeerde tarief), of in de mate waarin en wijze waarop rekening wordt gehouden met het inkomen of de leefsituatie van de inwoner (College Rechten voor de Mens, Monitorrapportage, 2021).

Impact voor mensen met een beperking

Voor mensen met een beperking is het hebben van het juiste hulpmiddel essentieel voor het dagelijks leven. Het kost vaak veel moeite om een passend hulpmiddel te vinden. Beperkingen in bijvoorbeeld leveranciers of merken waarmee de gemeente contracten afsluit, kunnen dat bemoeilijken. Er kunnen verschillen zijn in welke hulpmiddelen door gemeenten als ‘standaard’ gezien worden en welke als individueel maatwerk gelden. Ook verschillen gemeenten in de mate waarin een aanvullend hulpmiddel voor vrije tijd, bijvoorbeeld een sporthulpmiddel, vergoed kan worden. Dit leidt dan tot verschillen in kosten waar de inwoner mee te maken krijgt. In geval van verhuizen naar een andere gemeente is het voor de inwoner vaak onbegrijpelijk wanneer een individueel hulpmiddel, al dan niet op maat gemaakt, niet kan meeverhuizen, en dit hulpmiddel in feite zal worden vernietigd. De onzekerheid over het nieuw aan te meten hulpmiddel en de overbruggingstijd tot deze er is, is dan zeer stressvol.

In het oog springende verschillen en overeenkomsten

Ten aanzien van de voorwaarden en de procedure van de aan deze verkenning deelnemende gemeenten springen de volgende punten in het oog. Alle 8 gemeenten werken met een vast assortiment aan hulpmiddelen. Na de indicatiestelling door de gemeente bepaalt de leverancier het merk van het hulpmiddel. De keuzevrijheid van inwoners is in beginsel beperkt tot deze selectie. In het geval van een medische of ergonomische noodzaak wordt afgeweken van het vaste assortiment en is er sprake van individueel maatwerk. Onder voorwaarden verstrekken gemeenten hulpmiddelen ook via een persoonsgebonden budget (PGB). Daar verbinden ze voorwaarden aan op het gebied van kwaliteit, passendheid, doelmatigheid en maximale bedragen of vergoedingen.

4 Gemeenten in deze verkenning geven specifiek aan samen te werken met 2 tot 3 leveranciers van hulpmiddelen. Alle gemeenten benoemen dat zij werken met het uitgangspunt van het goedkoopst adequate hulpmiddel. Dit is bepaald in het wettelijk kader van de Wmo 2015. Dit betekent dat wanneer er diverse adequate hulpmiddelen beschikbaar zijn, de gemeente voor de goedkoopste kiest.

Op het gebied van individuele sporthulpmiddelen hanteren de deelnemende gemeenten verschillende voorwaarden. Zo kunnen ze periodiek een bijdrage in de aanschaf van een sporthulpmiddel verstrekken. Er is geen informatie bekend over de hoogte van de tegemoetkoming. De voorwaarden die gemeenten hanteren zijn als volgt.

Tegemoetkoming tot gemaximeerd bedrag eens in de drie jaar	5 gemeenten
Tegemoetkoming kostprijs o.b.v. laagste offerte eens in de drie jaar	1 gemeente
Tegemoetkoming wanneer er geen sprake is van andere maatwerkvoorziening	1 gemeente
In beginsel niet	1 gemeente

1 Gemeente geeft aan alleen tegemoet te komen in de aanschaf van sporthulpmiddelen wanneer er geen sprake is van een andere maatwerkvoorziening. Een andere gemeente geeft aan dat zij in beginsel geen hulpmiddelen op het gebied van sport vergoeden of verschaffen, mede gezien de aanwezigheid van lokale fondsen waar mensen een aanvraag kunnen doen.

Op het gebied van het meeverhuizen van hulpmiddelen bij verhuizing naar een andere gemeente, hanteren 5 van de 8 gemeenten het VNG-verhuisconvenant van individuele mobiliteitshulpmiddelen. Dit betekent dat de inwoner beschikking houdt over het hulpmiddel en het (contract bij het) hulpmiddel overgenomen wordt door de betreffende gemeente en/of aanbieder. De overige 3 gemeenten geven aan dat het hulpmiddel niet kan worden meeverhuisd. Met de leveranciers maken zij afspraken voor het borgen van

continuïteit voor reparatie en onderhoud voor bijvoorbeeld de periode van één maand na verhuizing uit hun gemeente.

Contexten en overwegingen bij lokale beleidskeuzes

De 8 deelnemende gemeenten gaven aan dat de volgende *contexten en overwegingen meespelen* in de lokale beleids- en uitvoeringskeuzes:

- 4 Gemeenten geven aan dat zij regionaal samenwerken en afspraken maken op het gebied van inkoop. Dit leidt tot uniforme afspraken tussen de samenwerkende gemeenten, bijvoorbeeld op gebied van prijs en assortiment.
- 2 Gemeenten benoemen dat de beschikbaarheid van andere voorzieningen, zoals openbaar of aanvullend vervoer, meespeelt in het beleid op mobiliteitshulpmiddelen. Dit kan betekenen dat mobiliteitshulpmiddelen selectiever worden toegekend als er een extensief openbaar vervoersnetwerk is.
- 3 Gemeenten geven aan dat vanwege brandgevaar scootmobielen of andere vervoershulpmiddelen niet meer in de algemene ruimtes of gangen van gebouwen en appartementencomplexen mogen worden gestald. Vanwege de beperkte ruimte in de openbare ruimte en daarmee beperkte mogelijkheden om buiten stallingen te realiseren, worden pilots voor het delen van scootmobielen en alternatieve vervoershulpmiddelen verkend.

4.3 Huishoudelijke ondersteuning

Over huishoudelijke ondersteuning

Op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 kunnen mensen die hun huishouden niet (helemaal) zelf kunnen doen, huishoudelijke ondersteuning krijgen. Huishoudelijke ondersteuning is bijvoorbeeld hulp bij het schoonmaken, opruimen of de afwas doen. Ook kan er ondersteuning zijn bij het organiseren van het huishouden.

Gemeenten hanteren lokale richtlijnen voor het toekennen van huishoudelijke ondersteuning. Het gaat onder meer om richtlijnen voor het indiceren ten aanzien van duur, omvang en doel van de ondersteuning. In de Wmo 2015 is dit gekoppeld aan het resultaat ‘een schoon en leefbaar huis’. Ook maken gemeenten keuzes in het aantal aanbieders waarmee contracten worden afgesloten. De bestudeerde literatuur bevat geen informatie over verschillen in gemeentelijk beleid en maatwerkafwegingen.

Impact voor mensen met een beperking

Voor mensen met een beperking kan huishoudelijke ondersteuning van grote betekenis zijn - niet alleen voor een schoon en leefbaar huis, maar ook om energie over te houden voor werk, bewegen en sociale contacten. Inwoners merken dat zij in feite afhankelijk zijn van de afwegingen die de gemeentelijke professional maakt in het toekennen van de indicatie. Daarin speelt een rol in welke mate in die afweging dergelijke behoeften en de belastbaarheid van mensen in de directe omgeving worden meegenomen. De gezinsindicaties die sommige gemeenten afgeven, worden in het licht daarvan als positieve ontwikkeling geduid. De continuïteit en persoonlijke contacten die ontstaan tussen uitvoerende professional en inwoner doen ertoe, en maken dat ruime

keuzevrijheid in aanbieders prettig is. Uitgebreide procedures voor het aanvragen van huishoudelijke hulp kosten veel energie, zeker als er geen vereenvoudigde procedure is bij herindicatie of verlenging.

In het oog springende verschillen en overeenkomsten

Ten aanzien van de voorwaarden en procedure zijn dit in het oog springende overeenkomsten en verschillen onder de bevraagde gemeenten. Alle 8 gemeenten geven aan dat inwoners keuzevrijheid hebben in de zorgaanbieders die door de gemeenten gecontracteerd zijn. Dit is echter wel gebonden aan beschikbaarheid. Vanwege een krappe arbeidsmarkt kan het betekenen dat inwoners moeten wachten als ze een voorkeur hebben voor een bepaalde aanbieder.

2 Gemeenten geven aan dat zij huishoudelijke ondersteuning nadrukkelijker als maatwerkvoorziening organiseren. Voorafgaand hieraan geven zij inwoners een (kortdurende) financiële tegemoetkoming voor het zelfstandig organiseren van de hulp.

2 Gemeenten geven in hun beleidsregels specifiek aan dat, naast het doel van een schoon en leefbaar huis, er ook aandacht is voor de belastbaarheid van inwoners op leefgebieden als werk en re-integratie, mantelzorg en noodzakelijke rust- en hersteltijd. Daarmee is sprake van een bredere invulling van de doelstelling van de huishoudelijke ondersteuning. Nota bene: mogelijk houden de andere deelnemende gemeenten hier ook rekening mee. Het is bij de andere 6 alleen niet beleidsmatig beschreven.

Ten aanzien van de indicatieduur hanteren de gemeenten verschillende voorwaarden. Zo kennen 2 gemeenten de mogelijkheid van een indicatieduur voor onbeperkte tijd, andere gemeenten werken met een gemaximeerde duur. In de praktijk kan dit betekenen dat, bij een indicatie van onbeperkte tijd, er tussentijds gekeken wordt naar eventuele veranderende omstandigheden en er geen heronderzoek hoeft plaats te vinden.

Indicatieduur onbeperkt	2 gemeenten
Gemaximeerd tot een bepaalde periode	4 gemeenten

In de procedure voor een herindicatie hanteren gemeenten verschillende werkwijzen. Zo geeft 1 gemeente aan dat zij het proces voor een herindicatie bij gelijkblijvende omstandigheden telefonisch doen. 2 Gemeenten geven aan dat een herbeoordeling van de gehele situatie met bijkomende onderzoeken de standaard is. Van de andere gemeenten is geen informatie bekend over de werkwijze bij een herindicatie.

2 Gemeenten geven aan samen te werken met 2 of 3 aanbieders van huishoudelijke ondersteuning. Dit doen zij om nauwe contacten te onderhouden met de aanbieders, voor het passend organiseren van de ondersteuning. Andere gemeenten geven aan met meer aanbieders samen te werken, variërend van 5 tot 13.

In algemene zin valt bij alle 8 gemeenten in deze verkenning op dat in de beleidskeuzes overwegend wordt gezocht naar mogelijkheden voor maatwerk voor de individuele situatie. Gemeenten gaan ook op die manier om met de doelstellingen en indicatieduur.

Contexten en overwegingen bij lokale beleidskeuzes

De 8 gemeenten in deze verkenning gaven aan dat de volgende contexten meespelen in de lokale beleids- en uitvoeringskeuzes:

- 3 Gemeenten werken regionaal samen op het gebied van inkoop en contracteren van de huishoudelijke ondersteuning. Dit wil zeggen dat met omliggende gemeenten wordt samengewerkt in het kader van de aanbesteding. Dit leidt tot een selectie van aanbieders die de ondersteuning aanbieden met afspraken over bijvoorbeeld de procedure, beschikbaarheid en tarieven.
- 4 Gemeenten geven aan dat krapte op de arbeidsmarkt een bepalende factor is in de beleids- en uitvoeringskeuzes die zij maken. Zo gaat aandacht uit naar het borgen van continuïteit in de ondersteuning en het uniformer maken van werkafspraken en werkwijzen met de zorgaanbieders.
- 5 Gemeenten geven aan dat zij richtlijnen en kaders hanteren bij het indiceren van de ondersteuning, bijvoorbeeld van de MO-zaak (tot 1 januari 2011 CIZ MO) Richtlijn indicatieadvisering Hulp bij het Huishouden en het Normenkader huishoudelijke ondersteuning opgesteld door bureau HHM. In deze kaders is bijvoorbeeld opgenomen hoeveel tijd van een professionele hulp nodig is bij het huishouden.
- 2 Gemeenten verwijzen naar jurisprudentie als bepalende context die van invloed is op lokale beleids- en uitvoeringskeuzes. Dit gaat onder andere over de reikwijdte van de huishoudelijke ondersteuning.

Zoals opgemerkt hebben gemeenten te maken met personeelstekorten bij aanbieders van huishoudelijke ondersteuning. Hoewel dit geen implicaties heeft voor het beleid, kan het voorkomen dat inwoners moeten wachten op ondersteuning, zeker wanneer zij een specifieke voorkeur zouden hebben voor een aanbieder. In de gesprekken benadrukken professionals dat dit geen invloed mag hebben op de individuele rechten op ondersteuning.

4.4 Jobcoaching

Over jobcoaching

Jobcoaching is een vorm van methodische begeleiding door een erkende deskundige, die mensen ondersteunt bij het vinden, uitvoeren en behouden van werk. Ook betrokken werkgevers ontvangen daarbij ondersteuning. Centraal staat wat iemand nodig heeft om zelfstandig(er) te functioneren op de werkplek. Gemeenten verstrekken jobcoaching aan mensen die onder de Participatiewet vallen, met of zonder arbeidsbeperking. Het wettelijk kader zijn de artikelen 8 en 10 uit de Participatiewet. Artikel 10 regelt expliciet de aanspraak op begeleiding op de werkplek voor de doelgroep loonkostensubsidie.

Gemeenten stellen beleid op over onder meer de doelgroep, de duur van de begeleiding, de doelen, het verloop en de intensiteit. Gemeenten hanteren criteria of mensen wel of niet in aanmerking komen voor jobcoaching, en passen methodieken toe om de omvang en aard van de begeleiding vast te stellen. Ook maken gemeenten keuzes in het aanwijzen en aanstellen van jobcoaches. Jobcoaching kan zowel vanuit de gemeente of een sociaal ontwikkelbedrijf, als vanuit de werkgever op de werkplek georganiseerd worden.

Onderzoek door het UVW (UVW, 2023) naar hoe gemeenten invulling geven aan jobcoaching wijst op verschillend beleid als het gaat om doel en verloop van de jobcoaching. Ook hanteren gemeenten of regio's verschillende criteria of mensen wel of niet in aanmerking komen voor jobcoaching, en zijn er verschillende methodieken om de omvang en aard van de begeleiding vast te stellen.

Impact voor mensen met een beperking

De ondersteuning in de vorm van jobcoaching kan voor mensen met een beperking veel betekenen in het vinden en behouden van werk. Niet alleen verschillen in procedure zijn dan relevant, maar ook welke eisen gemeenten stellen aan de uitvoerende professionals wat betreft kennis en ervaring met de behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking.

In het oog springende verschillen en overeenkomsten

Ten aanzien van de voorwaarden en procedure zijn er in het oog springende overeenkomsten en verschillen onder de bevraagde gemeenten. Alle 8 gemeenten geven aan dat zij het belangrijk vinden om in te kunnen spelen op de ondersteuningsbehoefte van de inwoner. Daarom zetten ze de jobcoaching flexibel in, qua intensiteit en tijdsduur van de ondersteuning. Het doel is om duurzame deelname aan de arbeidsmarkt mogelijk te maken. In de meeste gemeenten kan jobcoaching ook worden ingezet voor een bredere doelgroep dan alleen mensen met een arbeidsbeperking (doelgroep loonkostensubsidie).

4 Gemeenten geven aan dat zij werken met vaste categorieën voor intensiteit en tijdsduur van de jobcoaching, variërend van lichte tot intensieve begeleiding. Deze zijn gerelateerd aan (inkoop)afspraken met bijvoorbeeld het sociaal ontwikkelbedrijf of extern ingekochte jobcoaching.

Alle 8 deelnemende gemeenten geven aan de jobcoaching voor een maximale duur te hebben vormgegeven, variërend van 1,5 tot 3 jaar. De jobcoaching werkt bij beëindiging toe naar een situatie waarin de medewerker zonder begeleiding kan of de werkgever de begeleiding duurzaam overneemt. Voor alle gemeenten geldt dat van deze maximale duur kan worden afgeweken wanneer de situatie van een inwoner hierom vraagt.

2 Gemeenten in deze verkenning geven aan dat zij in beginsel de jobcoaching zelf of in samenspraak met het sociaal ontwikkelbedrijf vormgeven. In een latere fase kan het ook zijn in de vorm van subsidie voor de werkgever, voor het organiseren van de jobcoaching op de werkplek (interne werkbegeleiding).

Voor de organisatie van de jobcoaching maken de deelnemende gemeenten verschillende inrichtingskeuzes. Enkele gemeenten geven aan dat zij sinds kort ook vanuit de gemeente jobcoaching bieden, en niet uitsluitend via het sociaal ontwikkelbedrijf. In de praktijk kan dit betekenen dat inwoners te maken hebben met meerdere (contact-)personen. De procedure start veelal bij de gemeentelijke organisatie. Onderstaande tabel geeft de inrichtingskeuzes weer.

Jobcoaching aanbieden als gemeente zelf én via sociaal ontwikkelbedrijf	4 gemeenten
Jobcoaching aanbieden via sociaal ontwikkelbedrijf	2 gemeenten

6 Gemeenten geven aan te werken met gecertificeerde jobcoaches. Dit varieert van het uitsluitend werken met jobcoaches die al over een keurmerk of (NOLOC-)certificering beschikken tot personen die hiertoe in opleiding zijn. Van de andere 2 gemeenten is niet bekend welke uitgangspunten zij in dit kader hanteren.

In algemene zin valt op dat in de beleids- en uitvoeringskeuzes overwegend wordt gezocht naar mogelijkheden voor maatwerk voor de individuele situatie. De deelnemende gemeenten gaan ook op die manier om met het vormgeven van de jobcoaching. Wel benoemen deze 8 gemeenten dat de inzet tijdelijk van aard is. Het is erop gericht dat de inwoner zoveel als mogelijk zelfstandig, met eventuele verdere begeleiding van de werkgever, deelneemt aan de arbeidsmarkt.

Contexten en overwegingen bij lokale beleidskeuzes

De gemeenten gaven aan dat de volgende contexten en overwegingen meespelen in de lokale beleids- en uitvoeringskeuzes:

- De 8 gemeenten in deze verkenning werken regionaal samen en/of stemmen af in de arbeidsmarktregio met omliggende gemeenten en werkgevers, over het realiseren van passende werkplekken voor mensen met een beperking.
- 6 Gemeenten geven aan op het gebied van jobcoaching regionaal samen te werken via een sociaal ontwikkelbedrijf. Van 1 gemeente is dit onbekend.
- 4 Gemeenten benoemen dat zij binnen de regionale afspraken over o.a. inkoop en werkwijze, ruimte houden voor het kunnen toepassen van lokaal maatwerk en individuele afwegingen. Dit gaat onder meer over het flexibel kunnen inzetten van jobcoaching in termen van duur en intensiteit.
- 4 Gemeenten geven aan dat zij werken met de richtlijnen vanuit het Protocol Externe Jobcoach, opgesteld door het UWV. Dit gaat onder andere over de intensiteit, duur en tarieven van de begeleiding. De gemaximeerde duur van 3 jaar is bijvoorbeeld gestoeld op de aanbeveling in dit protocol.
- 2 Gemeenten benoemen dat zij op het gebied van jobcoaching met diverse partijen contractafspraken hebben. Het doel daarvan is de jobcoaching passend te organiseren, op basis van de behoefte van de inwoner en noodzakelijke kennis en expertise.

4.5 Tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken

Over de tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken

Deze tegemoetkoming is een financiële regeling voor mensen met een chronische ziekte of beperking, die als gevolg van die beperking extra kosten maken. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een financiële tegemoetkoming voor medische kosten of kosten voor hulpmiddelen. Het maakt onderdeel uit van het beleid met regelingen voor mensen met een lager inkomen. Gemeenten hebben richtlijnen voor onder meer de hoogte van de tegemoetkoming en stellen voorwaarden ten aanzien van bijvoorbeeld het inkomen, het vermogen en de minimale leeftijd van aanvragers.

Het Nibud heeft onderzoek gedaan naar de meerkosten van het leven met een beperking (Nibud, 2024). Het Nibud concludeert daarin dat het risico dat mensen met een beperkt inkomen en een beperking maandelijks geld tekortkomen hoger is dan voor andere huishoudens, vanwege die meerkosten. Niet elke gemeente heeft specifiek beleid voor de tegemoetkoming in zorgkosten. In gemeenten waar dat wel zo is, varieert dat van een generiek bedrag voor mensen die aantoonbaar zorgkosten maken tot meerdere tegemoetkomingen op aanvraag voor specifieke zorgkosten. De tegemoetkoming voor zorgkosten wordt overigens niet altijd via de bijzondere bijstand betaald, sommige gemeenten geven hier invulling aan op basis van de Wmo 2015.

Impact voor inwoners met een beperking

De tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken kan in het dagelijks leven van beperkte financiële invloed zijn voor mensen met een beperking, mede omdat het een beperkte vergoeding betreft. Relevanter is de ervaring dat deze en andere regelingen als complex worden ervaren, en dat er grote verschillen zijn in hoe gemeenten uitvoering geven aan dergelijke regelingen. Sommige gemeenten bieden de regelingen separaat aan met meer of minder uitgebreide procedures. Andere gemeenten bundelen de regelingen of bieden een alternatieve ondersteuningsvorm aan. Dergelijke verschillen dragen niet bij aan de duidelijkheid voor de inwoner met een beperking.

In het oog springende verschillen en overeenkomsten

Van de 8 bevraagde gemeenten geven er 7 aan dat zij deze specifieke regeling niet hebben, en verwijzen naar een collectieve zorgverzekering voor minima en de individuele bijzondere bijstand. De 8e gemeente heeft een specifieke regeling voor een tegemoetkoming in meerkosten voor mensen met een chronische ziekte of beperking. De collectieve zorgverzekering is een verzekering die via gemeenten wordt aangeboden voor mensen met een lager inkomen, en kent naar verhouding lagere premies en ruimere dekking voor zorg dan de reguliere zorgverzekering. De individuele bijzondere bijstand is bedoeld voor mensen met een lager inkomen die een vergoeding kunnen krijgen voor noodzakelijke kosten, die voortkomen uit bijzondere omstandigheden en die niet vergoed worden door een andere (voorliggende) voorziening, zoals een zorgverzekering. In onderstaande tabel is dit weergegeven.

Bijzondere bijstand en collectieve zorgverzekering	8 gemeenten
Aparte regeling tegemoetkoming meerkosten	1 gemeente (naast de collectieve zorgverzekering en bijzondere bijstand)

3 Van de deelnemende gemeenten benoemen dat zij voorheen een regeling voor een tegemoetkoming in meerkosten hebben gehad, en dat zij deze hebben afgeschaft vanwege uitvoeringsaspecten en eenduidigheid richting inwoners. De uitvoeringsaspecten gaan bijvoorbeeld over de ambtelijke capaciteit die nodig was om de regeling in oorspronkelijke vorm uit te voeren. De eenduidigheid naar inwoners richt zich bijvoorbeeld op het werken met vaste bedragen als tegemoetkoming en het werken met een beperkt aantal regelingen.

Als inwoners te maken hebben met jaarlijks terugkerende kosten, hanteren gemeenten verschillende criteria om te bepalen of inwoners jaarlijks opnieuw een aanvraag moeten doen. Bij gelijkblijvende omstandigheden volstaat bij 2 van de deelnemende gemeenten een melding van de kosten om in aanmerking te komen voor een vergoeding vanuit de bijzondere bijstand. 1 Gemeente verbindt hier ook een onderbouwing met een medisch advies aan. In onderstaande tabel is dit opgenomen.

Jaarlijks nieuwe aanvraag doen	4 gemeenten
Geen nieuwe aanvraag nodig	2 gemeenten

Als iemand een aanvraag doet voor bijzondere bijstand, wordt iemands draagkracht getoetst. Deze berekening bepaalt of iemand recht heeft op bijzondere bijstand en/of welk deel iemand zelf moet betalen. Hiervoor wordt gekeken naar het inkomen en het vermogen. Ten aanzien van de bijzondere bijstand bepalen gemeenten ten eerste welke inkomens- en vermogensgrenzen zij hanteren. Voor het inkomen hanteren gemeenten een percentage van het minimumloon, tot waar mensen in aanmerking komen voor bijzondere bijstand. Ten tweede bepalen zij welk deel als draagkrachtig wordt aangemerkt, het draagkrachtpercentage. Daarvoor hanteren gemeenten verschillende percentages: welk deel van het inkomen zij als draagkrachtig aanmerken en welk deel zij meerekenen in het bepalen van de tegemoetkoming vanuit de bijzondere bijstand. Voor alle gemeenten geldt dat tot aan de bewuste inkomensgrens het inkomen als ‘niet draagkrachtig’ wordt aangemerkt. Inwoners krijgen de kosten dan volledig vergoed door de tegemoetkoming. Voor 2 gemeenten wordt het inkomen vanaf de inkomensgrenzen als volledig draagkrachtig aangemerkt. Inwoners met een inkomen boven deze grens ontvangen geen tegemoetkoming vanuit de bijzondere bijstand. Onderstaande tabel laat de diversiteit in de inkomensgrenzen en draagkrachtpercentages zien.

Gemeente	Inkomensgrens	Draagkrachtpercentage
Gemeente A	Van 110% tot 130%	25%
Gemeente B	Vanaf 120%	35%
Gemeente C	Vanaf 110%	35%
Gemeente D	Van 110% tot 150%	50%
Gemeente E	Vanaf 120%	20%
Gemeente F	Vanaf 130%	100%
Gemeente G	Vanaf 115%	100%
Gemeente H	Tot 110% Vanaf 110%	35% 50%

Contexten en overwegingen bij lokale beleidskeuzes

De 8 gemeenten in deze verkenning gaven aan dat de volgende contexten en overwegingen meespelen in de lokale beleids- en uitvoeringskeuzes:

- 3 Gemeenten stemmen regionaal af over bijvoorbeeld de inkomensgrenzen. Ook geven 4 gemeenten aan dat bijvoorbeeld de regionale afspraken en samenwerking met de zorgverzekeraar voor de collectieve zorgverzekering meespelen in de lokale beleidskeuzes.
- 2 Gemeenten geven aan dat het relatief grote aantal inwoners met een lagere sociaal economische positie, gezondheidsklachten en structurele zorgkosten in de gemeente een factor is in de lokale beleidskeuzes.
- 2 Gemeenten benoemen dat de uitvoerbaarheid vanuit de gemeente van invloed is op de lokale beleidskeuzes. Hierbij verwijzen ze naar het beroep op de ambtelijke capaciteit voor het uitvoeren van een regeling.
- 2 Gemeenten geven aan dat de eenduidigheid naar inwoners meespeelt. Met bijvoorbeeld de collectieve zorgverzekering en vaste bedragen voor de tegemoetkoming vanuit het minimabeleid is duidelijk waar inwoners aanspraak op kunnen maken.
- 4 Gemeenten geven aan dat zij aanvragen in het kader van de inkomensondersteuning voor mensen met een lager inkomen in samenhang bekijken. Zij beoordelen deze aanvragen integraal en bepalen op basis daarvan

vergoedingen of tegemoetkomingen vanuit de diverse regelingen van de inkomensondersteuning.

4.6 Inclusieve onderwijshuisvesting

Voor dit onderwerp is een algemene beschrijving gegeven, vervolgens is een weergave gegeven van de resultaten van de schriftelijke vragenlijst onder gemeenten. Zoals benoemd bij het begin van dit hoofdstuk, heeft dit onderwerp geen plek kunnen krijgen in de groepsgesprekken voor verdere duiding en analyse.

Gemeenten hebben de wettelijke plicht om te voorzien in onderwijshuisvesting in het primair, voortgezet en gespecialiseerd onderwijs. Gemeenten stellen hiervoor in samenspraak met scholen een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs op en vertalen dit (jaarlijks) naar een huisvestingsprogramma. Inclusief onderwijs, en daarmee de toegankelijkheid en geschiktheid voor kinderen en jongeren met een beperking, is één van de doelen van inclusieve onderwijshuisvesting. Gemeenten stellen hiervoor – al dan niet gebruik makend van landelijke (ontwerp)kaders – lokaal visie en beleid op.

Alle 8 gemeenten in deze verkenning geven aan dat zij samenwerken met de schoolbesturen binnen de kaders van het Integraal Huisvestingsplan. In de praktijk wordt bij het ontwerp en gebruik van het schoolgebouw gekeken naar verschillende ondersteuningsbehoeften, waarbij maatwerk per locatie/school nodig kan zijn. Op het gebied van de toegankelijkheid van gebouwen verwijzen deze gemeenten naar de standaarden Integrale Toegankelijkheid standaard en Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid. Met zorg- en welzijnspartijen worden afspraken gemaakt over ondersteunende zorg en ondersteuning in of nabij de school. Bij de ver- en nieuwbouw van locaties geven 2 gemeenten aan dat evenredige spreiding over de gemeente meeweegt. 2 Gemeenten geven aan dat zij een ruimere huisvestingsnorm hanteren t.o.v. de wettelijke norm om inclusiever onderwijs mogelijk te maken. De andere gemeenten hebben dit niet expliciet benoemd.

4.7 Woningbeschikbaarheid en -toewijzing

Voor dit onderwerp is een algemene beschrijving gegeven, vervolgens is een weergave gegeven van de resultaten van de schriftelijke vragenlijst onder gemeenten. Zoals benoemd bij het begin van dit hoofdstuk, heeft dit onderwerp geen plek kunnen krijgen in de groepsgesprekken voor verdere duiding en analyse.

Gemeenten maken prestatieafspraken met woningcorporaties over de sociale woningvoorraad in de gemeente. Die prestatieafspraken bevatten onder meer afspraken over de beschikbaarheid van toegankelijke en passende woningen voor mensen met een beperking. De prestatieafspraken worden per gemeente gemaakt. Gemeenten maken ook afspraken over het passend toewijzen van woningen, eventueel vastgelegd in toewijzingsregels. Bijvoorbeeld over hoe wordt omgegaan met het bieden van meerdere keuzemogelijkheden.

6 Van de 8 gemeenten in deze verkenning verwijzen naar regionale afspraken op het gebied van het huisvesten van aandachtsgroepen. In dit kader werken zij met woningcorporaties en zorg- en welzijnspartijen samen. 4 Gemeenten geven aan dat voor inwoners met een beperking de reguliere inschrijf- en toewijzingsregels gelden. Wanneer daartoe aanleiding is, kan met een urgentieverklaring iemand voorrang krijgen op een sociale huurwoning. 1 Gemeente geeft expliciet aan inwoners met een beperking met voorrang te bemiddelen en een passende woning toe te wijzen, gezien de schaarste van het aanbod van passende woningen. 3 Gemeenten benoemen dat zij afspraken maken met de woningcorporaties over het inzichtelijk maken van het woningaanbod op de mate van toegankelijkheid en nabijheid van voorzieningen. De andere gemeenten hebben dit niet expliciet benoemd.

4.8 Voorbeelden van afstemming tussen gemeenten

In de groepsgesprekken zijn gemeenten gevraagd naar voorbeelden van afstemming tussen gemeenten. Deze vormen van afstemming dienen ter inspiratie voor vervolgstappen na de verkenning.

Regionale samenwerking en afstemming

De meeste gemeenten geven aan dat zij met omliggende gemeenten in de regio informatie uitwisselen over bijvoorbeeld de procedure en voorwaarden. Zo wordt bijvoorbeeld bij beleid voor inkomensondersteuning onderling besproken welke voorwaarden, zoals inkomensgrenzen, gemeenten hanteren. Dit is een lichte vorm van afstemming. Ook meer intensieve regionale samenwerking komt voor. Gemeenten maken dan afspraken over de procedure en voorwaarden, kopen gezamenlijk in (huishoudelijke ondersteuning, individuele hulpmiddelen) en/of voeren gezamenlijk uit (jobcoaching).

Handreikingen en richtlijnen

Verschillende door expertiseorganisaties opgestelde handreikingen worden genoemd als goed voorbeeld. Het merendeel van de bevraagde gemeenten werkt bijvoorbeeld met het Protocol Externe Jobcoaching van het UWV. Hierin zijn uniforme uitgangspunten voor de werkwijze, intensiteit, duur en tarieven opgenomen. In het geval van huishoudelijke ondersteuning wijzen gemeenten op de Wmo richtlijn Indicatieadvisering voor Hulp bij het Huishouden en het Normenkader huishoudelijke ondersteuning. Dit zijn kaders die gemeenten kunnen gebruiken bij het indiceren van huishoudelijke ondersteuning of bepalen van normtijden voor de inzet van professionele hulp. Dit soort richtlijnen worden gewaardeerd omdat ze de kwaliteit van beleid vergroten en gemeenten helpen bij het beslechten van dilemma's door een algemene norm te bieden.

ParkerenPlus app

Voor parkeerbeleid werkt een deel van de deelnemende gemeenten met de ParkerenPlus app. Ze baseren hier hun beleids- en uitvoeringkeuzes op. ParkerenPlus is een digitale versie van een fysieke gehandicaptenparkeerkaart, in de vorm van een app. Hiermee kunnen inwoners informatie vinden over het parkeren en hun parkeeractie melden. Op dit moment werken 23 gemeenten in Nederland met de app.

Convenant Meeverhuizen Individuele Hulpmiddelen

Meerdere gemeenten in de verkenning werken met dit verhuisconvenant. Het convenant waarborgt dat inwoners hun hulpmiddel(en) mogen meeverhuizen en voorkomt dat op maat gemaakte hulpmiddelen worden vernietigd. In het convenant zijn uitgangspunten opgenomen voor de administratieve afwikkeling en het bepalen van de overnameprijs. De brancheverenigingen van leveranciers van hulpmiddelen, de VNG, de landelijke PGB-vereniging PerSaldo, Zorgverzekeraars/ Zorgkantoor Nederland (ZN) en Ieder(In) hebben het convenant ondertekend.

Landelijke norm voor individuele studietoeslag

De individuele studietoeslag is er voor studenten met een beperking die naast hun studie niet kunnen werken. Zij kunnen daarom een tegemoetkoming ontvangen. Uit onderzoek van de Nederlandse Arbeidsinspectie (2018) bleek dat de individuele studietoeslag niet aan het gestelde doel voldeed en dat de hoogte van de tegemoetkoming sterk verschilde tussen gemeenten. Naar aanleiding hiervan is de studietoeslag hervormd: het rijk schrijft sinds 2022 leeftijdsafhankelijke minimumbedragen voor. Daarnaast hebben rijk en gemeenten geïnvesteerd in de informatievoorziening. In 2020 waren er zo'n 3.800 studenten die gebruik maakten van de studietoeslag, in 2024 waren dat er inmiddels ruim 12.000.

Deze voorbeelden laten de diversiteit zien in meer of minder intensieve, meer regionale of juist meer landelijke vormen van afstemming.

4.9 Inzichten over de wijze waarop beleid tot stand komt

De groepsgesprekken gingen ook in op de wijze waarop beleid tot stand komt bij gemeenten. Daaruit kwam een aantal algemene aandachtspunten naar voren, en mogelijke randvoorwaarden bij lokale beleidsvorming.

Bewustzijn van en kennis over verschillen in beleid

In de gesprekken met de ambtenaren van de 8 gemeenten is gevraagd in hoeverre gemeenten de beleidskeuzes van andere gemeenten meenemen in hun afwegingen. Hoewel hier geen eenduidig beeld uit komt per gemeente of per onderwerp, geven de deelnemers aan dat het een goede gewoonte zou moeten zijn om kennis te nemen van hoe andere gemeenten het doen. Datzelfde geldt voor het raadplegen van beschikbare handreikingen, richtlijnen of andere kennisbronnen, zoals daar in de paragraaf hiervoor diverse van zijn genoemd. Er is een aantal onderwerpen waar in het bijzonder de intergemeentelijke afstemming en samenwerking wordt opgezocht. Dat geldt voor jobcoaching, die in alle gevallen regionaal wordt uitgevoerd, en voor inkoop van individuele hulpmiddelen en van huishoudelijke ondersteuning. Op parkeerbeleid en de gehandicaptenparkeerkaart lijkt er minder afstemming tussen gemeenten te zijn.

Daarnaast is gevraagd hoe deze gemeenten ermee omgaan wanneer een inwoner verschillen met andere gemeenten aankaart. Deelnemers geven aan dat zij dan in samenspraak met de inwoner op zoek gaan naar maatwerk voor de individuele situatie. Er lijken geen of slechts beperkt werkwijzen voorhanden om dit soort signalen structureel

te evalueren. Mogelijk heeft dit te maken met de ervaring van gemeentelijke professionals dat dit bij hun gemeente niet vaak voorkomt; naar schatting maximaal enkele keren per jaar. Het doet zich met name voor op het moment dat een inwoner verhuist vanuit een andere gemeente.

Inbreng en positie van mensen met een beperking

Ook is aan de 8 gemeenten gevraagd in hoeverre beleid tot stand is gekomen met de mensen om wie het gaat: inwoners met een beperking. Gemeenten geven aan dat dit veelal niet specifiek op de voorbeelden zelf wordt vormgegeven. Enkele gemeenten hebben bij een nieuw aanbestedingstraject voor individuele hulpmiddelen en huishoudelijke ondersteuning inwoners geraadpleegd. Maar in algemene zin lijkt dit vooral te gebeuren op het niveau van bijvoorbeeld de visie op het sociaal domein, het Wmo beleidsplan of de Lokale Inclusie Agenda. Inwoner- en cliëntenvertegenwoordiging gebeurt dan meestal door de Adviesraad Sociaal Domein. In 6 van de deelnemende gemeenten zijn er lokale werkgroepen specifiek op het gebied van inclusie, toegankelijkheid en onbeperkt meedoen. Sommige van deze werkgroepen concentreren zich vooral op fysieke toegankelijkheid hun gemeente.

Verder is aan de 8 deelnemende gemeenten gevraagd in hoeverre zij beleids- en uitvoeringskeuzes toetsen aan de grondbeginselen van het VN-verdrag Handicap. Deze grondbeginselen gaan onder andere over het bevorderen van de participatie, autonomie en gelijkheid van mensen met een beperking. Vijf deelnemende gemeenten geven aan dat zij dit geborgd hebben in een overkoepelende visie op het sociaal domein of in de Lokale Inclusie Agenda. Wat betreft de voorbeelden in deze verkenning gaven de meeste deelnemers aan niet te weten of en hoe deze zijn getoetst aan die grondbeginselen.

Advies van ervaringsdeskundigen en lokale cliëntenvertegenwoordigers

In het groepsgesprek met ervaringsdeskundigen en cliëntenvertegenwoordigers is tot slot gevraagd wat zij zouden willen meegeven aan gemeenten voor het vervolg na deze verkenning. Hieruit zijn de volgende vier punten naar voren gekomen:

1. “Stimuleer het goede samenspel tussen gemeente en inwoner, versterk de kennispositie van zowel inwoners als gemeentelijke professionals en waarborg de inbreng van de mensen om wie het gaat in beleidsvorming. Investeer hiervoor in ervaringsdeskundigheid en cliëntondersteuning.”

2. “Verklein de verschillen in procedures die onevenredig veel energie vragen en daarmee ingrijpen op kunnen meedoen. Dit gaat over bewijslast bij herindicatie of terugkerende aanvragen; of over informatievoorziening bij reizen naar nadere gemeenten. Maak dit eenvoudiger.“

3. "Draag zorg voor sluitende maatregelen om bij verhuizing continuïteit te waarborgen in hulpmiddelen en indicaties”.

4. “Breng meer gelijkheid aan als het gaat om zaken die raken aan de gelijke positie van mensen met een beperking als het gaat om de kosten die ergens mee gemoeid zijn, hoogte van eigen bijdragen of vergoedingen of inkomenstoetsen.”

Deze adviezen zijn meegenomen bij het nadenken over een mogelijke routekaart.

5. Analyse en duiding

Voorgaand hoofdstuk bevat gevonden verschillen en overeenkomsten bij de 8 gemeenten op de illustratieve voorbeelden en aanvullende inzichten over het beleidsvormingsproces. Vanuit deze opbrengsten zijn in gesprekken met de begeleidingsgroep 5 meer overkoepelende inzichten afgeleid. We lichten ze in dit hoofdstuk toe.

5.1 Maatwerk als basisprincipe in het decentraal stelsel

In de verkenning werd duidelijk hoe gemeenten hun beleid in essentie ontwerpen om tot maatwerk te komen voor de individuele inwoner of specifieke situatie. Dit past bij de overwegingen en doelen van het decentraal stelsel, zoals beschreven in hoofdstuk 2. Het doel daarbij is ‘positief het verschil te kunnen maken’. De kaders bieden in het algemeen ruimte om in samenspraak met de inwoner een passende oplossing te zoeken, met onderbouwing af te wijken als dat nodig is, of een alternatief te zoeken. Dit is ook veelal de aanpak wanneer bepaalde verschillen met andere gemeenten door inwoners worden aangekaart. Het is de kracht van het decentraal stelsel zoals dat in Nederland geldt.

De verkenning bevestigt verder dat gemeenten zoveel als mogelijk inclusief en integraal beleid maken. Dat betekent dat beleid veelal ‘breed’ wordt aangevlogen, aan meerdere levensdomeinen raakt of kan raken en voor alle inwoners toepasbaar is. Veel voorkomende inhoudelijke uitgangspunten zijn ‘vergroten zelfredzaamheid’ ‘versterken eigen netwerk’ of ‘meer meedoen’.

Het roept ook aandachtspunten op. Beleid kan onbedoeld een veronderstelling in zich hebben dat een hulpbehoefte moet kunnen afnemen of een situatie kan verbeteren. Een inwoner met een levenslange (en levensbrede) beperking kan daardoor het gevoel hebben zich te moeten verdedigen wanneer zijn situatie niet verbetert of zelfs verslechtert. In een decentraal stelsel dat gericht is op maatwerk doet dit een groot beroep op het samenspel tussen inwoner en gemeentelijke professional. In dat samenspel is feitelijk sprake van een ongelijke positie.

Ook stelt het eisen aan de kennis en professionaliteit van gemeentelijke en andere professionals (zoals jobcoaches), over de behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking. Het waarborgen van deze kennis en expertise is een belangrijke voorwaarde voor een productief samenspel.

5.2 Lokale afwegingen in beleid en uitvoering

Naast ruimte voor maatwerk wordt beleid ingekleurd op basis van lokale contexten en kenmerken. Gemeenten hebben de ruimte en verantwoordelijkheid om beleid te laten aansluiten bij behoeften in de gemeenschap. Gemeenten ontwikkelen daarop visies en uitgangspunten. In deze verkenning is gevraagd naar visies en overwegingen die bij de bevraagde onderwerpen een rol spelen. De volgende visies kwamen naar voren:

- De gemeentelijke visie op **zelfredzaamheid en meedoen**. Het versterken van zelfredzaamheid en vergroten van mogelijkheden voor meedoen en eigen regie zijn in algemene zin leidende uitgangspunten. Deze visie wordt bijvoorbeeld in beleid voor jobcoaching vertaald naar de intentie om begeleiding tijdelijk te laten zijn en deze, indien nodig, door de werkgever te laten overnemen. Gemeenten vertalen dit naar procedures en voorwaarden, zoals een indicatieduur of een meer of minder ruime afbakening van de doelgroep die jobcoaching kan krijgen.

- De gemeentelijke visie op **regionale samenwerking**. Gemeenten maken keuzes in de domeinen waarop zij regionaal samenwerken met omliggende gemeenten, en hoever die samenwerking gaat. Er zijn gemeenten waar regionaal samenwerken een grote rol speelt. Dit leidt dan ook tot meer regionale afstemming of regionale inkoop en uitvoering.

- De gemeentelijke visie op **samenwerking met zorgaanbieders of leveranciers**. Ook hebben gemeenten visies als het gaat om de samenwerking met aanbieders en leveranciers van bijvoorbeeld hulpmiddelen en huishoudelijke ondersteuning. Die visie wordt zichtbaar bijvoorbeeld in inkoop- en contractbeleid richting aanbieders. Deels gaat dat over het *aantal* aanbieders waarmee wordt gewerkt, al dan niet regionaal aanbesteed. Deels wordt het zichtbaar in *de invulling van het aanbod*, bijvoorbeeld in de mate waarin de gemeente de invulling bepaalt, in de vorm van een indicatie met uitvoerige omschrijving van de intensiteit en duur van de ondersteuning, of dat dit tot stand komt in het contact tussen de aanbieder en de inwoner.

- De gemeentelijke visie op het **samenspel met de inwoner**. Gemeenten hanteren meer of minder expliciete visies op het samenspel met de inwoner. Dat vertaalt zich bijvoorbeeld in het doel om procedures te vereenvoudigen, verschillende regelingen te bundelen of te werken met onbeperkte indicatieduur. Het is goed hierbij op te merken dat gemeenten uit oogpunt van rechtmatigheid vaak gebonden zijn aan bepaalde procedures. Deze laten zich niet altijd makkelijk vereenvoudigen.

- De gemeentelijke visie op het gebruik van de **fysieke ruimte**. Veel doelstellingen van gemeentelijk beleid raken aan of worden ondersteund door de inrichting van de fysieke ruimte. Gemeenten maken keuzes over hoe zij de (schaarse) fysieke ruimte benutten en ondersteunend laten zijn aan die doelen en behoeften van inwoners. In deze verkenning werden dergelijke keuzes zichtbaar, bijvoorbeeld omtrent het aantal en de spreiding van gehandicaptenparkeerplaatsen in relatie tot parkeerdruk in een gemeente.

- De gemeentelijke visie op de **besteding van middelen**. Gemeenten maken politieke keuzes in de besteding van middelen en hebben als gevolg hiervan te maken met meer of minder financiële ruimte voor bepaalde ondersteuningsvormen. Dit vertaalt zich bijvoorbeeld in hoe ruim het beleid voor

inkomensondersteuning voor mensen met een lager inkomen is en in hoe beleid voor hulpmiddelen op het gebied van bijvoorbeeld sport en vrije tijd wordt vormgegeven. Hoewel in deze verkenning geen specifieke voorbeelden zijn genoemd, kunnen deze keuzes ook ten grondslag liggen aan beleidskeuzes bij de hoogte van bepaalde vergoedingen, kosten of eigen bijdragen of in inkomensgrenzen die worden toegepast.

5.3 De waarde van handreikingen en afstemming tussen gemeenten

De verkenning laat zien hoe kennis en ervaringen van andere gemeenten en/of van andere (kennis)instituten op waarde wordt geschat. Algemene (landelijke) handreikingen helpen de kwaliteit van beleid te vergroten en om dilemma's te beslechten. Ook dragen ze bij aan de vorming van een zekere algemeen geaccepteerde norm. In de verkenning zijn voorbeelden genoemd van handreikingen die bijdragen bij het verkleinen van verschillen tussen gemeenten.
Bijvoorbeeld het Protocol Externe Jobcoaching en het convenant Meeverhuizen Individuele Mobiliteitshulpmiddelen. In het decentrale stelsel zijn dergelijke handreikingen een behulpzaam instrument.

5.4 Verschillen die als onwenselijk worden ervaren

Verschillende keuzes in lokaal beleid en uitvoering zijn dus bedoeld om voor de individuele situatie of lokale context positief het verschil te maken. Toch wijst de verkenning ook op situaties waarin verschillen in beleid als onwenselijk worden ervaren door mensen met een beperking. Deze situaties leveren aanknopingspunten op voor mogelijke vervolgstappen.

Zo is beleid mogelijk kwetsbaar voor onwenselijke verschillen wanneer:

1. Er sprake is van **versnipperde informatie** over voorzieningen en regelingen. Informatie is soms moeilijk vindbaar en/of te begrijpen. Dit is bijvoorbeeld genoemd ten aanzien van het lokale parkeerbeleid van gemeenten.

2. **Een bepaalde werkwijze of procedure onevenredig veel energie** vraagt van de inwoner met een beperking. Daarmee kan het direct merkbare gevolgen hebben voor de mogelijkheden tot meedoen. In deze verkenning is aangegeven dat dit aan het geval is bij procedures met uitgebreide bewijs- of administratielast. Dat geldt zeker bij herhalende aanvragen of herindicatie.

3. De **kennis en ervaring van (gemeentelijke) professionals** over de behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking beperkt is. Dat kan leiden tot procedures, kaders en bejegening die te weinig zijn toegerust op die behoeften en mogelijkheden. Ook kan het samenspel tussen inwoner en gemeentelijke professional, dat zo wezenlijk is, te zeer onder druk komt te staan. Uit deze verkenning blijkt het belang van de benodigde kennis en ervaring. Dat geldt zowel voor gemeentelijke medewerkers, zoals WMO-consulenten, als voor de inzet van passend opgeleide en/of gecertificeerde professionals als ergotherapeuten en

jobcoaches. Ook hierin kunnen handreikingen ondersteunen. Verder is goede toegang tot cliëntondersteuning hiervoor van belang. Cliëntondersteuning kan helpen bij het aanvragen van zorg, ondersteuning of voorzieningen. Ook helpen cliëntondersteuners met informatie en advies en kunnen ze meedenken over welke zorg, ondersteuning of begeleiding iemand nodig heeft. Op deze manier kan cliëntondersteuning bijdragen aan het samenspel tussen inwoner en gemeentelijke professionals.

4. Er geen of beperkte werkwijzen zijn om **in geval van verhuizing** naar een andere gemeente de continuïteit van ondersteuning te waarborgen. In deze verkenning zijn het overnemen van indicaties voor bijvoorbeeld huishoudelijke ondersteuning of jobcoaching genoemd, en het overnemen van persoonlijke mobiliteitshulpmiddelen. Dit laatste punt overigens ondanks het VNG-convenant dat daarover gaat. Voor inwoners met een beperking heeft dit grote impact.

5. Een bepaald kader ingrijpt op **de financiële positie van mensen met een beperking**, doordat ze verschil aanbrengt in te maken kosten of ontvangen vergoedingen van inwoners met een beperking. In deze verkenning is dat aangegeven bij bijvoorbeeld verschillen in kosten voor aanvraag en gebruik van de gehandicaptenparkeerkaart en bij gehanteerde eigen bijdragen, vergoedingen en inkomensgrenzen. Ervaringsdeskundigen en cliëntorganisaties wijzen erop dat dit soort verschillen directe gevolgen heeft voor de financiële situatie van mensen. Hoewel gemeenten hierop in het decentraal stelsel de nodige beleidsruimte hebben, zijn dit soort verschillen voor mensen met een beperking kwetsbaar. Zij hebben immers doorgaans geen alternatief voor de ondersteuningsvorm waarvan ze afhankelijk zijn. Bovendien hebben ze vanwege hun beperking in het algemeen al meer kosten dan mensen zonder een beperking.

Tot slot worden, meer als randvoorwaarden, de volgende zaken genoemd.

Wanneer in beleids- en uitvoeringskeuzes **niet of te weinig wordt meegenomen:**

a) kennisneming van het beleid in andere (omliggende) gemeenten
b) de inbreng van ervaringsdeskundigheid van mensen met een beperking
c) de grondbeginselen van het VN-verdrag

Voor een deel zijn dit principes die al zijn verwerkt in onder meer de handreiking Provincies, gemeenten en VN-verdrag handicap of de handreiking Lokale Inclusie Agenda. Tegelijkertijd lijkt meer bewustzijn mogelijk en nodig onder gemeenten over verschillen met andere gemeenten. Het belang hiervan wordt in deze verkenning nogmaals onderstreept.

In het volgende hoofdstuk worden mogelijke vervolgstappen geformuleerd bij deze inzichten.

6. Conclusies en vervolgstappen

6.1 Het kader van deze verkenning

Deze verkenning is uitgevoerd in de periode oktober 2025 tot en met februari 2026. Aan de verkenning hebben 8 gemeenten, divers in omvang en stedelijk of landelijk karakter, op ambtelijk niveau meegewerkt. Er kunnen dan ook geen conclusies over alle 342 Nederlandse gemeenten aan worden verbonden.

Dat was ook niet de opzet. Waar het om ging in deze verkenning, is om beter te begrijpen waar het over gaat wanneer wordt gesproken over '(onwenselijke) verschillen tussen gemeenten' in het beleid t.a.v. mensen met een beperking. Daarmee kan het aanknopingspunten bieden om met meer precisie het gesprek daarover te voeren, zowel *binnen* het rijk, VNG/gemeenten en vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking, als *tussen* deze partijen.

Deze verkenning is binnen het kader van het Nederlandse decentrale stelsel uitgevoerd. In dat stelsel zijn bevoegdheden en verantwoordelijkheden belegd bij decentrale overheden, waaronder gemeenten. Gemeenten zijn in de positie om, binnen de wettelijke kaders, maatwerk te leveren in lokaal beleid, afgestemd op de lokale context en op behoeften van inwoners. Vanwege dit maatwerk leidt het decentraal stelsel per definitie tot verschillen tussen gemeenten. De vraag is dus niet *of* er verschillen zijn, maar vooral *wat voor* verschillen er zijn. En vervolgens kan de vraag zijn wat we van die verschillen vinden.

De verschillen ontstaan door diverse factoren, zoals ook deze verkenning laat zien:

a. Politieke keuzes in beleid. Uiteindelijk is het daarmee aan de gemeenteraad, het hoogste bestuurlijke orgaan van de gemeente, welke afweging men daarin maakt. En dus ook welke verschillen met andere, al dan niet naburige, gemeenten men aanvaardbaar vindt. De twee volgende factoren kunnen hierin meespelen, maar ook de politieke visie/ideologie.
b. Mate van bewustzijn, oftewel kennis, over de verschillen. Niet altijd is men bewust van de aanpak van andere (al dan niet naburige) gemeenten. Meer kennis daarover zou tot andere overwegingen kunnen leiden.
c. Verschil in lokale contexten, o.a. door schaarste in diverse opzichten. Ook landelijke wet- en regelgeving of richtlijnen kunnen door die contexten anders uitpakken. Bijvoorbeeld: stikstofregels kunnen verschillende impact hebben op de ruimte voor woningbouw voor gemeenten, afhankelijk van bijvoorbeeld de nabijheid van Natura 2000-gebieden en het aantal veehouderijen in/rond de gemeente.

6.2 Uitkomsten: soorten verschillen

Zoals in de vorige paragraaf opgemerkt, ging het er in deze verkenning om beter te begrijpen wat bedoeld wordt met '(onwenselijke) verschillen tussen gemeenten' in het beleid t.a.v. mensen met een beperking. Met andere woorden: *welke concrete*

verschillen tussen gemeenten worden door mensen met een beperking als problematisch ervaren?

Op basis van input van mensen met een beperking is een aantal 'illustratieve voorbeelden' geselecteerd en uitgediept om tot een antwoord te komen op de centrale vraag. Overkoepelend komen daar vijf categorieën uit naar voren:

a. Informatievoorziening (vindbaarheid, duidelijkheid)
b. Procedures (duur, complexiteit)
c. Kennis en vaardigheden van professionals
d. Continuïteit bij verhuizing
e. Verschillen in kosten en doorwerking op financiële positie

Binnen het kader van deze verkenning, die immers ambtelijk is ingestoken, bieden de punten a, b, c en d de meest voor de hand liggende aanknopingspunten voor verder gesprek. Deze hebben namelijk betrekking op de inrichting van processen, organisatie en randvoorwaarden en niet zozeer op inhoudelijke keuzes. In de volgende paragraaf formuleren we een aantal voorstellen die daarbij aansluiten, een 'routekaart'.

6.3 Routekaart

De verkenning is gestart vanuit de wens om met meer inzicht en beter geïnformeerd het gesprek te kunnen voeren over verschillen in gemeentelijk beleid. Er is meer inzicht gekomen over de mogelijke impact van verschillen voor mensen met een beperking. Ook zijn mogelijke overwegingen van gemeenten naar voren gekomen, bij keuzes die ze maken binnen hun rol en verantwoordelijkheden in het decentraal stelsel.

De verkenning laat zien hoe het decentraal stelsel in beginsel bedoeld is om positief het verschil te maken voor de lokale context en inwoners. Dat dat leidt tot verschillen in keuzes is dan een feitelijk gevolg van het democratische proces dat zich binnen de gemeente afspeelt. Deze verkenning bracht verschillende voorbeelden naar voren van hoe gemeenten kenmerken van hun lokale context, gemeenschap en politieke visie vertalen in beleid.

Dit brengt wel een verantwoordelijkheid mee voor gemeenten. Dat geldt in het algemeen, maar specifiek ook voor het onderwerp van deze verkenning: beleid ten aanzien van mensen met een beperking. *Het is niet vanzelfsprekend dat gemeenten zich bewust zijn* van de verschillen in hun beleid ten opzichte van andere gemeenten, zo laat de verkenning zien. Kennisnemen van beleidskeuzes die in andere, al dan niet naburige, gemeenten worden gemaakt kan leiden tot bewustere afwegingen. Hier kunnen gemeenten mogelijk stappen in zetten. Verschillende vormen van afstemming tussen gemeenten, zoals genoemd in 4.9, kunnen hieraan bijdragen.

De verkenning heeft ook inzicht gegeven in voorbeelden van verschillen die als onwenselijk worden ervaren. Gemeenten kunnen de *eenduidigheid en vindbaarheid van informatie* over diverse regelingen vergroten. Dit gaat met name over het parkeerbeleid voor mensen met een beperking. Alleen maar contact hebben met of reizen naar een andere gemeente kan om deze reden al een uitdaging zijn voor mensen met een beperking. Gemeenten verschillen niet alleen op de inhoud van het gehandicaptenparkeerbeleid, maar ook in de wijze waarop en de mate waarin zij informatie beschikbaar stellen. Daarmee kost het vinden van de juiste informatie veel energie.

Gemeenten kunnen zich (nog) verder inspannen om *procedures die onevenredig veel energie vragen* te vereenvoudigen. Gemeenten hebben hier zelf een rol in te spelen en kunnen onderling intenties uitspreken of handreikingen ontwikkelen. Daarnaast vereist dit gesprek met het rijk over hoe landelijke wet- en regelgeving hieraan kan bijdragen.

Verder is *voldoende kennis en ervaring bij gemeentelijke professionals* met de rechten en behoeften van mensen een beperking van belang. Gemeenten zouden zich, bijvoorbeeld in de Lokale Inclusie Agenda, een beeld moeten vormen van hoe zij hun professionals hierin kunnen opleiden en ondersteunen.

Mensen met een beperking zijn in het bijzonder kwetsbaar voor de verschillen tussen gemeenten wanneer zij te maken hebben met *verhuizing van de ene naar de andere gemeente*. Verhuizen is voor hen een stressvolle gebeurtenis doordat er onzekerheid is over de continuïteit van ondersteuning. Gemeenten kunnen hierin veel betekenen wanneer zij onderling - in de regio of mogelijk landelijk - afspraken maken, over hoe zij continuïteit meer kunnen waarborgen. Zo zijn er goede ervaringen met het convenant Meeverhuizen Individuele Hulpmiddelen.

In de sfeer van randvoorwaarden verdient het aanbeveling (nog) meer te waarborgen dat beleid tot stand komt *met de mensen om wie het gaat*. Inbreng op het niveau van beleidsdocumenten, zoals een visie op het sociaal domein of over een Wmo-beleidsplan, is van belang. Maar denk ook aan hoe verordeningen, procedures en randvoorwaarden uitwerken in de praktijk en hoe beleidskeuzes op verschillende levensdomeinen op elkaar inwerken. Stimuleer dat gremia voor participatie, zoals de adviesraad sociaal domein of lokale werkgroepen, kennis en aandacht hebben voor de behoeften en mogelijkheden van mensen met een beperking. Dat kan bijvoorbeeld door goede vertegenwoordiging van mensen met een beperking op die plekken.

Ook helpt het wanneer de *grondbeginselen uit het VN-verdrag verder geoperationaliseerd* worden, om de toepasbaarheid te vergroten. Hiervoor kan de bekendheid met de grondbeginselen en andere handreikingen, zoals de handreiking Provincies, gemeenten en VN-verdrag handicap of de handreiking Lokale Inclusie Agenda, verder gestimuleerd worden.

Tot slot heeft deze verkenning de illustratieve voorbeelden *inclusieve onderwijshuisvesting* en *woningbeschikbaarheid en -toewijzing* voor mensen met een

beperking door de beperkte tijd niet genoeg kunnen uitdiepen. De laatste aanbeveling luidt daarom om een aanvullende verkenning uit te voeren voor deze onderwerpen.

7 Slot

Deze verkenning is met zorg en aandacht uitgevoerd door de betrokken partijen. Ondanks zorgvuldig aanleveren en verwerken kunnen in deze rapportage onverhoopt fouten zijn geslopen, of kunnen er intussen wijzigingen in beleid zijn doorgevoerd. Gezien het doel en de aanpak van de verkenning kunnen geen algemene conclusies worden getrokken over de betreffende beleidsonderwerpen of over de deelnemende 8 gemeenten, laat staan over alle gemeenten. De beleidsonderwerpen en het beleid van de deelnemende gemeenten zijn als basis gebruikt om meer inzicht te krijgen in de aard van de verschillen tussen gemeenten in het beleid ten aanzien van mensen met een beperking.

Dank aan de deelnemende gemeenten voor de bereidheid tot deelname en aan de ervaringsdeskundigen en cliëntenvertegenwoordigers voor het delen van hun ervaringen. Tot slot dank aan de deelnemers van de begeleidingsgroep vanuit VNG, Ieder(In) en MIND, voor het delen van hun kennis en adviezen.

Bijlage I

Vraagstelling en bronnen van informatievergaring

	Literatuur-studie	Gesprek ervarings-perspectief	Schriftelijke vragenlijst aan gemeenten	Groeps-gesprekken gemeentelijk perspectief	Groeps-gesprek (lokaal) ervarings-perspectief
Deelvragen					
1. Wat zijn verschillen die zich voordoen tussen gemeenten bij de uitvoering van het VN-verdrag? a. Wat zijn (6-8) herkenbare illustratieve voorbeelden en waar gaan deze over in termen van relevante levensdomein(en), beleidsdomein(en), ondersteuningsvormen, etc. b. Hoe is de rol en verantwoordelijkheid van gemeenten ten aanzien van deze voorbeelden afgebakend? c. Wat is er bekend over de mate waarin deze verschillen en de bijbehorende ondersteuningsvormen zich voordoen: bijv. aantal inwoners dat ermee te maken heeft, hoe vaak een bepaalde ondersteuningsvorm wordt ingezet met welke uitgaven?	x	x	x	x	x
2. Wat maakt dat dit in de ervaring van mensen met een beperking ongewenste verschillen zijn? a. Wat is de impact van de verschillen bezien vanuit de participatiekansen op de verschillende	x	x			x

levensdomeinen van de inwoner? b. Wat zijn de mogelijkheden van de inwoner om het verschil aan te kaarten wanneer hij deze als onwenselijk ervaart?					
3. Op welke wijze zijn de verschillen te verklaren vanuit de decentrale beleidsverantwoordelijkheid van gemeenten? a. Welke decentrale beleids- of uitvoeringskeuzes van gemeenten liggen ten grondslag aan de verschillen? b. In hoeverre zijn deze gerelateerd aan specifieke lokale of regionale contexten of afspraken? c. In hoeverre zijn gemeenten zich bewust van de verschillen in beleids- of uitvoeringskeuzes in relatie tot andere gemeenten en hoe gaan zij ermee om wanneer een dergelijke situatie zich aandient of wordt aangekaart? d. Op welke manier waarborgen gemeenten de inbreng en positie van mensen met een beperking?			x	x	
4. Wat zijn goede voorbeelden van afstemming tussen gemeenten over lokale beleids- en uitvoeringskeuzes?	x	x	x	x	x

Bijlage II

Literatuurstudie

Als eerste stap in deze verkenning is een (beperkte) literatuurstudie uitgevoerd naar bekende informatie over verschillen in gemeentelijk beleid ten aanzien van mensen met een beperking. In overleg met leden van de coördinerende werkgroep en de begeleidingsgroep is een selectie van relevante documenten gemaakt. In de resultaten van de literatuurstudie is een onderscheid gemaakt in generieke inzichten en inzichten binnen verschillende levensdomeinen. Daarbij worden de levensdomeinen onderscheiden zoals deze zijn aangehouden in de VNG Index Lokale Inclusie Agenda: werk & inkomen, vervoer & mobiliteit, welzijn, gezondheid & ondersteuning, onderwijs & ontwikkeling, thuis & wonen, en vrije tijd.

Generieke inzichten

Deze paragraaf bevat de belangrijkste inzichten uit de bestudeerde documenten.

- De beschikbare literatuur over verschillen in gemeentelijk beleid is in het algemeen beperkt. Beschikbare documenten geven eerder een generiek beeld van toegankelijkheid, inclusie en participatiemogelijkheden en daar waar die in het algemeen onder druk staan. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het rapport 'Nog lang niet toegankelijk' (SCP, 2021). Dit rapport geeft een indringend beeld van uitdagingen en barrières die mensen met een lichamelijke beperking in het dagelijks leven ervaren. Het rapport biedt echter weinig aanknopingspunten voor specifieke verschillen tussen gemeenten in lokaal beleid. Andere beschikbare documenten gaan in op landelijk en lokaal beleid of op verschillen binnen specifiek één of enkele maatregel(en). Dit laatste is bijvoorbeeld het geval voor het document 'Jobcoaching onder de loep' (UWV, 2025). Daarnaast heeft het VN-comité aanbevolen om een strategie te ontwikkelen met als doel dat gemeenten afspraken maken over de continuïteit van diensten en ondersteuning voor inwoners met een beperking te borgen, wanneer zij van de ene gemeente naar de andere verhuizen (CvRM, 2024).

- Omdat de beschikbare documenten over verschillen tussen gemeenten dus beperkt zijn, is het aannemelijk dat deze documenten samen geen compleet beeld geven van de verschillen waarmee inwoners te maken (kunnen) krijgen. Mede om die reden wordt in deze verkenning gewerkt met *illustratieve voorbeelden* van verschillen. Deze zijn ook op basis van ervaring in beeld gebracht, naast de literatuurstudie.

- Veel van de bestudeerde literatuur over bekende verschillen tussen gemeenten richt zich op het domein van inkomensondersteuning. Dit lijkt te maken te hebben met het feit dat er verscheidene regelingen beschikbaar zijn waar inwoners een beroep op kunnen doen. Daarbij kan er in die inkomensregelingen sprake zijn van een samenspel tussen wettelijke kaders en gemeentelijke beleidsruimte binnen

een bepaalde bandbreedte. Ook zou van de verschillende regelingen het verschil in ‘waarde’ voor de inwoner tot 200 euro per maand kunnen oplopen voor een voorbeeldhuishouden (IPE, 2025). Bij individuele bijzondere bijstand hebben gemeenten bijvoorbeeld relatief veel beleidsruimte, bij de individuele inkomenstoeslag moet de vermogensgrens van de bijstand gehanteerd worden en bij de algemene bijstand is de beleidsruimte voor gemeenten weer zeer beperkt.

- Naast verschillen op het gebied van inkomensondersteuning zijn dit veelvoorkomende terreinen en onderwerpen waar de beschikbare literatuur betrekking op heeft: de vormgeving van de onafhankelijke cliëntenondersteuning, de inrichting van de openbare buitenruimte, de toegankelijkheid van gebouwen en de continuïteit van ondersteuning bij verhuizing binnen de gemeente en van de ene gemeente naar de andere.

Beschreven verschillen geordend aan de hand van de levensdomeinen

Hierna volgt een overzicht van de in de bestudeerde literatuur beschreven verschillen, geordend naar levensdomeinen:

Werk & inkomen

- *Jobcoaching* (Bron: UWV, 2023). Gemeenten verstrekken jobcoaching aan mensen die onder de Participatiewet vallen. Het wettelijk kader is artikel 10a uit de Participatiewet m.b.t. recht op begeleiding op de werkplek voor de doelgroep loonkostensubsidie. Gemeenten hebben beleidsvrijheid om eisen te stellen aan o.m. looptijd, intensiteit en doelgroep van jobcoaching, alswel aanstellen van jobcoaches. De bestudeerde literatuur wijst op het ontstaan van verschillen in het doel, het verloop van de jobcoaching alswel de intensiteit van de begeleiding. Zo worden verschillende criteria gehanteerd of mensen wel of niet in aanmerking komen voor jobcoaching, en zijn er verschillende methodieken om de omvang en aard begeleiding vast te stellen en worden.
- *Individuele inkomenstoeslag* (Bron: IPE, 2025). De individuele inkomenstoeslag is een jaarlijkse toeslag aanvullend op het inkomen voor iedereen met langdurig laag inkomen en geen zicht op verbetering. Gemeenten formuleren binnen de landelijke kaders de voorwaarden en hoogte van de toeslag. Dat leidt tot verschillen in bijvoorbeeld na hoeveel jaar een laag inkomen te hebben gehad iemand recht heeft op de toeslag. Ook verschilt de hoogte van de toeslag en de procedure bij eventuele verlenging. Onderzoek van Nibud onder 20 gemeenten (Bron: Nibud, 2024) laat wel zien dat deze onderzochte gemeenten keren alle een Individuele inkomenstoeslag (IIT) uit op 100 procent van het bijstandsniveau. Iets meer dan de helft van deze gemeenten kent ook een IIT toe op 110 procent van het bijstandsniveau en drie gemeenten kennen de IIT ook toe op zowel 120 als 130 procent van het bijstandsniveau.
- *Individuele bijzondere bijstand.* (Bron: Divosa, 2024). Bijzondere bijstand is bedoeld voor mensen met een laag inkomen die door bijzondere omstandigheden ineens extra noodzakelijke kosten maken die zij zelf niet kunnen betalen. Bijvoorbeeld medische kosten, vervanging van een koelkast of rechtsbijstand. In

2021 lag het gemiddelde bedrag dat de meeste gemeenten uitgaven aan de bijzondere bijstand per inwoner tussen de 10 euro en 50 euro. In meer stedelijke en/of grotere gemeenten zijn de uitgaven aan bijzondere bijstand aanzienlijk hoger dan in kleinere en/of niet-stedelijke gemeenten. Dit hangt samen met de samenstelling van de bevolking. Er wonen relatief meer mensen met een lager inkomen en problematische schulden in de grotere steden.

- *Tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken* (Bron: Nibud, 2024). Een specifieke vorm van bijzondere bijstand is de tegemoetkoming chronisch zieken. Mensen met een beperking kunnen te maken hebben met hogere noodzakelijke uitgaven, bijvoorbeeld vanwege zorgkosten. Het Nibud heeft in 2024 onderzoek gedaan naar de meerkosten van het leven met een beperking. Het Nibud concludeert daarin dat het risico dat mensen met een beperkt inkomen en een beperking maandelijks geld tekortkomen hoger is dan voor andere huishoudens als gevolg van die meerkosten. Niet elke gemeente heeft specifiek beleid voor de tegemoetkoming in zorgkosten. In gemeenten waar dat wel zo is, varieert dat van een generiek bedrag voor mensen die aantoonbaar zorgkosten maken tot meerdere tegemoetkomingen voor specifieke zorgkosten. De tegemoetkoming voor zorgkosten wordt overigens niet altijd via de bijzondere bijstand betaald, sommige gemeenten geven hier invulling aan op basis van de Wmo.

Vervoer & mobiliteit

- *Gehandicaptenparkeerkaart* (Bron: Binnenlands Bestuur, 2024). De bestudeerde literatuur laat zien dat gemeenten verschillen hanteren in de kosten van een gehandicaptenparkeerkaart. De tarieven lopen uiteen van 0 tot zo'n 300 euro. In 18 gemeenten was in september 2024 de gehandicaptenparkeerkaart gratis. Het onderzoek is uitgevoerd onder alle gemeenten.
- *Vervoer* (Bron: SCP, 2021). In de bestudeerde literatuur is geen specifieke informatie terug te vinden over gemeentelijke verschillen in de wijze waarop zij speciaal vervoer faciliteren. De SCP stelt wel dat de punctualiteit van speciaal vervoer vaak als te beperkt wordt ervaren. Het is logisch te veronderstellen dat er verschillen zijn in de afspraken die gemeenten (al dan niet via regionale inkoop) maken met vervoerders en taxidiensten. Hiermee zullen inwoners uit verschillende gemeenten of regio's dus ook verschil ervaren in kwaliteit en beschikbaarheid van speciaal vervoer. Daarnaast stelt de SCP het grote verschil dat een passend vervoermiddel voor mensen met een beperking maakt. Een aangepaste elektrische fiets, handbike of aangepaste auto kan vele mogelijkheden openen.

Welzijn, gezondheid & ondersteuning

- *Individuele hulpmiddelen*. Gemeenten hebben verschillend beleid bij het meeverhuizen van individuele hulpmiddelen zoals een rolstoel. In sommige gemeenten wordt het contract overgenomen en kan de inwoner zijn rolstoel behouden. In andere gemeenten moet een nieuwe worden aangevraagd. (Bron: VNG, 2021). Gemeenten verschillen ook in de afwegingen die zij hanteren bij het toekennen van hulpmiddelen, zoals het vaststellen van eigen bijdrages (met

inachtneming van het gemaximeerde tarief), of bijvoorbeeld in de mate waarin en wijze waarop rekening wordt gehouden met het inkomen of de leefsituatie van de inwoner (Bron: CvRM, 2021).
- *Hulp bij het huishouden*. Gemeenten hanteren lokale richtlijnen voor het toekennen van huishoudelijke ondersteuning. Het gaat onder meer om richtlijnen voor het indiceren ten aanzien van duur, omvang en doel van de ondersteuning. In de Wmo is dit gekoppeld aan het resultaat 'een schoon en leefbaar huis'. De bestudeerde literatuur bevat geen informatie over verschillen in gemeentelijke beleid en maatwerkafwegingen. Wel is er een onderzoek uit 2012 onder 4.439 inwoners dat laat zien dat de ervaringen met de kwaliteit van de huishoudelijke hulp over het algemeen goed zijn en er geen verschillen tussen gemeenten worden geconstateerd in de algemene ervaren kwaliteit (Bron: Nivel, 2012).

Thuis & wonen

- De bestudeerde literatuur bevat geen specifieke informatie over verschillen tussen gemeenten bij bijvoorbeeld woningaanpassingen, woningtoewijzing of hoe gemeenten in de algehele woningvoorraad rekening houden met inwoners met een beperking. Wel is bekend dat er een grote variatie is in woonbehoefte van mensen met een beperking die individueel maatwerk vraagt (Bronnen: CvRM, 2024, en Verwey Jonker, 2019). In het algemeen geven mensen met een beperking aan het volgende belangrijk te vinden: betaalbaarheid, sociale contacten in de buurt, benodigde woningaanpassingen, zorgondersteuning en zelfstandigheid bij het wonen. De mate waarin mensen het prettig te vinden nabij andere mensen met een beperking te wonen, verschilt.

Onderwijs & ontwikkeling

- *Leerlingenvervoer* (Bron: Oberon, 2025). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het organiseren van het leerlingenvervoer. Leerlingenvervoer is bedoeld voor leerlingen die niet zelfstandig naar school kunnen reizen, bijvoorbeeld vanwege ziekte, beperking of gedragsproblemen. De bestudeerde literatuur beschrijft hoe ongeveer 90% van de gemeenten het leerlingenvervoer regionaal inkoopt. Gemeenten maken verschillende afspraken met aanbieders over de maximale reistijd, met verschillen tussen de 45 minuten, 60 minuten tot aan geen afspraken. Gemeenten hanteren de wettelijke grens van 6 kilometer reisafstand voor bekostiging, of lager. Ander gemeentelijk beleid, bijvoorbeeld over opstapplaatsen, is divers.
- *Sociaal medische indicatie (SMI)* (Bron: Significant Public, 2020). De SMI is een regeling voor gezinnen die tijdelijk kinderopvang nodig hebben, bijvoorbeeld vanwege medische of sociale problemen. Voor de in dit document onderzochte gemeenten geldt dat SMI bedoeld is als tegemoetkoming voor ouders die om een bepaalde reden geen recht hebben op het ontvangen van kinderopvangtoeslag, maar het kunnen gebruik maken van kinderopvang wel wenselijk is. Gemeenten verschillen in de normen die zij hanteren als het gaat om inkomen bij het toekennen van de SMI, de voorwaarden die er zijn (bijv. een inkomens- of vermogenstoets of eigen bijdrage) of de duur waarvoor de regeling wordt

toegekend. Uit de enquête blijkt verder dat 59% van de gemeenten contact heeft met andere gemeenten om ervaringen uit te wisselen.

Vrije tijd

- *Openbare toiletten* (Bron: SCP, 2021). Het SCP wijst in haar rapport op een algeheel gebrek aan openbare toiletten dat wordt ervaren. Hoewel het document geen beeld geeft van de exacte verschillen tussen gemeenten op dit vlak, is logisch te veronderstellen dat gemeenten hier lokaal beleid op maken en verschillende normen hanteren, bijvoorbeeld in het aantal beschikbare openbare toiletten en binnen welke afstand er een openbaar toilet te vinden zou moeten zijn.

Bijlage III

Verslag gesprek ervaringsdeskundigen en cliëntenvertegenwoordigers t.b.v. selectie illustratieve voorbeelden

Dit groepsgesprek heeft plaatsgevonden op 1 december 2025. In en voorafgaand aan dit gesprek zijn de in de literatuur beschreven verschillen besproken, en aangevuld met verschillen die vanuit ervaringsperspectief als relevant worden aangemerkt. Het gaat hierbij om de volgende aanvullingen:

- Regelgeving bij *woningaanpassingen*, beleid omtrent *woningtoewijzing* en de wijze waarop gemeenten in de *algehele woningvoorraad en prestatieafspraken met woningcorporaties* rekening houden met behoeften van (doelgroepen van) inwoners met een beperking (levensdomein thuis & wonen)
- De wijze waarop gemeenten invulling geven aan *inclusief onderwijs* en (bijvoorbeeld) de mogelijkheden die er zijn voor zorg en ondersteuning in de school, en daarbij de wijze waarop gemeenten invulling geven aan voor kinderen en jongeren met een beperking toegankelijke, bereikbare en passende *onderwijshuisvesting* (levensdomein onderwijs & ontwikkeling)
- Het kunnen gebruik maken van meerdere *individuele hulpmiddelen*, bijv. voor sport of vrije tijdsbeoefening, dan wel hulpmiddelen inzetten voor meerdere levensdomeinen (levensdomein vrije tijd)
- De wijze waarop gemeenten in hun *evenementenbeleid* (denk aan subsidie- en vergunningverstrekkingen) de toegankelijkheid voor mensen met een beperking waarborgen (levensdomein vrije tijd)
- De wijze waarop gemeenten invulling geven aan *onafhankelijke cliëntenondersteuning* (overstijgend aan levensdomeinen) (Bron: Movisie, 2020). Gemeenten hebben de vrijheid om de inrichting en inhoud van cliëntondersteuning aan te passen aan lokale behoeften en context. Verschillen hebben bijvoorbeeld betrekking op eventuele specialisatie in doelgroep, duur van de begeleiding, afbakening van de ondersteuning en de manier waarop onafhankelijkheid wordt geborgd door bijvoorbeeld keuzemogelijkheden voor de inwoners.

De deelnemers vroegen aandacht voor de samenhang tussen de verschillen en hoe die op meerdere levensdomeinen kunnen doorwerken. Verschillen in beleids- en uitvoeringskeuzes kunnen tot een optelsom leiden voor een individuele inwoner of cliënt, die altijd met meerdere regelingen te maken heeft. Ook kunnen beleids- en uitvoeringskeuzes bij één onderwerp of regeling gevolgen hebben op meerdere levensdomeinen. Het is daarom van belang de verschillen niet geïsoleerd te bekijken en hier recht aan te doen in het formuleren van vervolgstappen na deze verkenning. Ook wordt aangegeven dat zaken als het kennisniveau en de ervaring van (gemeentelijke)

professionals met de behoeften van (doelgroepen van) inwoners met een beperking ook een rol spelen.

In de verkenning worden 6 tot 8 illustratieve voorbeelden geselecteerd die zijn uitgevraagd onder de 8 deelnemende gemeenten. In het groepsgesprek op 1 december jl. is stilgestaan bij overwegingen om te komen tot deze selectie. Deelnemers geven de voorkeur aan een selectie die:

- Betekenisvol is in termen van brede herkenbaarheid en van impact op de inwoner en het verschil dat gemaakt kan worden voor de participatiekansen van iemand;
- Een breed beeld laten zien van de levensdomeinen waarop verschillen zich voordoen;
- Voldoende concreet in kaart te brengen zijn en daarmee passen bij de aanpak van deze verkenning, met aandacht of het voorbeeld zich leent voor een uitvraag onder gemeenten en daarmee voldoende informatie oplevert;
- Overwegend betrekking hebben op lokale beleids- en uitvoeringskeuzes, en minder op bijvoorbeeld regionaal beleid of afspraken, zodat gemeentelijke verschillen inzichtelijk(er) worden. Ook dat past bij de doelstelling van deze verkenning.

Op basis van bovenstaande overwegingen is uit de geïnventariseerde voorbeelden een aantal illustratieve voorbeelden geselecteerd. Van deze voorbeelden is onder de 8 deelnemende gemeenten uitgevraagd welke lokale beleids- en uitvoeringskeuzes gelden en welke overwegingen hierbij meespelen. De voorbeelden die in ieder geval zullen worden betrokken in deze schriftelijke uitvraag zijn:

- De gehandicaptenparkeerkaart (levensdomein Vervoer & mobiliteit)
- Individuele hulpmiddelen, inclusief hulpmiddelen voor vrije tijd (levensdomeinen Vrije tijd en Welzijn, gezondheid & ondersteuning)
- Huishoudelijke ondersteuning (levensdomein Welzijn, gezondheid & ondersteuning)
- Jobcoaching (levensdomein Werk & inkomen)
- Tegemoetkoming meerkosten chronisch zieken (levensdomein Werk & inkomen)
- Inclusieve onderwijshuisvesting (levensdomein Onderwijs & ontwikkeling)
- Woningbeschikbaarheid en -toewijzing (levensdomein Thuis & wonen)

Voor de voorbeelden *inclusieve onderwijshuisvesting* en *woningbeschikbaarheid en -toewijzing* moet het volgende worden opgemerkt. Vanwege de doorlooptijd en wijze van de verkenning, is besloten om de resultaten van de uitvraag op deze voorbeelden onder de gemeenten wel te presenteren, maar hebben zij geen plek gekregen in de groepsgesprekken onder de gemeenten en verdere duiding en analyse. Bij deze voorbeelden is de afstemming en samenwerking met andere (landelijke) partijen een grote factor, waardoor deze zich minder goed lenen voor de aanpak van deze verkenning.

Bijlage IV

Bestudeerde bronnen

Binnenlands Bestuur. (2026). Kosten gehandicaptenparkeerkaart lopen flink uiteen. Geraadpleegd op 02-03-2026, van https://www.binnenlandsbestuur.nl

College voor Rechten van de Mens. (2024). Aanvullend rapport aan het VN-comité inzake de rechten van personen met een handicap. Geraadpleegd op 11-11-2025, van https://www.mensenrechten.nl

College voor Rechten van de Mens. (2022). Handreiking Provincies, gemeenten en het VN-verdrag Handicap. Geraadpleegd op 19-01-2026, van https://publicaties.mensenrechten.nl/publicaties

College voor Rechten van de Mens (2021). Monitorrapportage toegang tot hulpmiddelen in het recht op persoonlijke mobiliteit. Geraadpleegd op 14-11-2025, van https://coalitievoorinclusie.nl

Divosa. (2024) Benchmark individuele inkomenstoeslag Geraadpleegd op 14-11-2025, van https://www.divosa.nl

Divosa. (2024). Factsheet bijzondere bijstand. Geraadpleegd op 14-11-2025, van https://www.divosa.nl

Ieder(in). (2023 & 2021). Hulpmiddelenmonitor. Geraadpleegd op 14-11-2025, van https://iederin.nl

Instituut voor Publieke Economie (IPE). (2025). Eerlijker en eenvoudiger armoedebeleid. Geraadpleegd op 14-11-2025, van https://www.instituut-pe.nl

Movisie (2020). Handreiking onafhankelijke cliëntondersteuning. Geraadpleegd op 17-11-2025, van https://movisie.nl

MO-zaak (2011). Richtlijn indicatieadvisering Hulp bij het Huishouden. Geraadpleegd op 15-02-2026, van https://mozaak.nl

Nederlandse Arbeidsinspectie (2018) Evaluatie Individuele studietoeslag. Geraadpleegd op 25-02-2026, van https://www.nlarbeidsinspectie.nl

Nibud. (2024). Rapport gemeentelijk minimabeleid: individuele inkomenstoeslag. Geraadpleegd op 14-11-2025, van https://www.nibud.nl

Nibud. (2024). Rapport meerkosten van het leven met een beperking. Geraadpleegd op 14-11-2025, van https://www.nibud.nl

Nivel. (2014) Ervaringen van cliënten met Hulp bij het Huishouden. Geraadpleegd op 17-11-2025, van https://www.nivel.nl/nl

Oberon (2024) Monitor Leerlingenvervoer. Geraadpleegd op 17-11-2025, van https://www.oberon.nl

Significant Public. (2020). Onderzoek sociaal medische indicatie (in opdracht van Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Geraadpleegd op 14-11-2025, van https://vng.nl

Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). (2021). Lang niet toegankelijk. Geraadpleegd op 11-11-2025, van https://www.scp.nl

Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). (2025). Jobcoaching onder de loep. Geraadpleegd op 17-11-2025, van https://www.uwv.nl

Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). (2025). Protocol Externe Jobcoach UWV 2025. Geraadpleegd op 25-02-2026, van https://www.uwv.nl

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (2021) Convenant Meeverhuizen Individuele Hulpmiddelen. Geraadpleegd op 17-11-2025, van https://www.vng.nl

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (2024). Handreiking Lokale Inclusie Agenda. Geraadpleegd op 1-10-2025, van https://www.vng.nl.

Verwey Jonker Instituut. (2019). Maatwerk in Wonen. Geraadpleegd op 17-11-2025, van: https://www.verwey-jonker.nl